IZHAJA VSAK ČETRTEK

Naročnina:

		Letno	polletno	četrletno
ITALIJA	Lir	10.40	5·20	2·60
INOZEMSTVO	»	18·20	9·10	4·60

Uredništvo in upravništvo: Trst, Via Maiolica 10-12. Telefon 1590. Uradne ure za stranke ob pondeljkih in petkih od10—12. Oglasi: Za vsak mm visočine ene kolone v širokosti 63 mm: finančni oglasi 1 L, osmrtnice, zahvale, poslana, vabila 80 cent., trgovski, obrtniški oglasi 60 cent. Plača se vnaprej. Posamezni izvod 20 cent.

DELO

Glasilo Komunistične stranke Italije

Trst, 19. aprila 1923. — Leto IV. - Štev. 167.

Delavčev boj, ki stremi za zadostitvijo takojšnjih, neposredno ekonomičnih pridobitev, postane neizbežno vojna ne proti posameznim osebam, ampak proti razredu.

N. LENIN

Nauk o nadvladju proletariata

Ta nauk je duša revolucionarnega marxizma. Lenin ga je jasno razložil, po 1894. letu. Med boljševizmom in menjševizmom služi kot poskusni kamen.

Ako bi morali izraziti s par besedami bistvo boljševizma, njegovo važnost v ruskem revolucionarnem gibanju, njegov glavni pojem, bi morali reči: poglavitni pojem boljševizma je hegemonija (nadvladje) proletariata.

Zadeva nadvladja proletariata je ločila revolucionarni marxizem od vseh drugih »ljudskih« doktrin (naukov) — n. pr. ruskih »narodnikov«. Kasneje je ločila dva toka »legalnega marxizma«, potem »ekonomizem« od naukov, ki jih je širila »*Iskra*« in končno boljševizem od menjševizma. Je fundamentalna razhodna točka. Vsi drugi razhodi izvirajo iz toga. Je problem problemov.

Sedanja formula obstoji v tem: demokracija ali diktatura. Izvira pa iz problema nadvladja proletariata, od katerega nam predstavlja obratno stran.

V ruskem revolucionarnem gibanju sta Plehanov in Lenin utrditelja hegemonije (nadvladja) proletariata. Razlika med njima obstoja v tem, da je Plehanov, ki je stopil pred Leninom v areno političnih bojev, takoj teoretično utrdil hegemonijo proletariata, pa je to idejo izdal v najtežavnejših momentih politične zgodovine Rusije. Medtem ko je Lenin ohranil sko zi vse dogodke ruskega osvobodilnega gibanja ter ustvaril tisto stranko, ki je to idejo, idejo v nadvladju proletariata, tudi praktično primenila.

Na pariškem kongresu (II. internacionale), l. 1899., je Plehanov- neoporekljivi vodja marxistične inteligence, izrekel te besede, vsebujoče globoko resnico: »Ruska revolucija bo zmagala, v kolikor bo delavska revolucija, sicer ne bo zmagala«.

To je bila ena izmed najizrazitejših formul o ideji nadvladja proletariata. Sedanja generacija bo videla morebiti v tem izreku le aforizem.

Kdo izmed zavednih revolucionarcev, ne bi mogel danes razumeti, da more biti edinole delavski razred poglavitna sila zmagovite revolucije v Rusiji? V 1890. letu pa je bila zatrditev Plehanova šele razodetje, toliko za mednarodni socializem kolikor za rusko delavsko gibanje. Plehanov je dal vrednost ruskemu delavskemu razredu, ravnotako kot sta Marx in Engels dala vrednost delavskemu razredu vseh evropskih kapitalističnih dežel.

Pred razodetjem ideje o nadvladju proletariata, se je revolucionarna, ali prosto rečeno ljudska inteligenca »narodnikov« opirala na ljudstvo, to je na kmete. Delavski razred je bil za njih le neka pomožna sila, kategorija ljudstva ki je sposobna pripomoči k strmoglavljenju samodrštva. Eden izmed voditeljev stranke »*Narodnaja volja*«, Lev Tihomirov, katerega slava je bila na višku v enem momentu ko ne bi zamogel nihče slutiti, da se bo nekega dne vrgel na kolena ob vznožju prestola, je imel veliko dobrohotnost pripoznati, da bo »delavski razred zelo važen za revolucijo«.

Plehanov pa je moral kasneje dokazati, zato da bo ta formula zadobila pravo vrednost, da jo je treba postaviti na glavo in reči: »da bo revolucija zelo važna za delavski razred«.

Leta 1905. je Plehanov prvikrat izdal idejo o nadvladju proletariata. To je bilo tedaj, ko se je približevala prva velika ruska revolucija, ki je bila nekako predhodnica revolucije 1917. leta in tekom katere bi morala ideja o nadvladju proletariata premagati vse dogodljaje prave socialne vojne.

Vredno je, da se pozna diskusije, ki so se vršile na drugem kongresu naše stranke l. 1903, glede izdelovanja programa.

Ničče drugi kakor Plehanov ni tako zasmehoval, z njemu lastno duhovitostjo in talentom, »fetišizem (oboževanje) demokracije«.

Parlamentarizem, splošna volilna pravica, — vse je odvisno, — govoril je, od okolnosti. Ako je parlament (v našem (ruskem) slučaju konstituanta) nasproten interesom delavskega razreda, imamo interes na tem, da skrajšamo njegovo življenje in, ako se da to napraviti, da ga razpustimo v dveh dneh, mesto da bi ga trpeli dve leti. Teorično se lahko predvideva situacije, ki bodo prisilile zmagoviti delavski razred, da odvzame svojim razrednim nasprotnikom volilno pravico — Plehanov je to trdil. In odprava smrtne kazni? Tudi za krvoločnega carja? Ali bi je ne potrebovali? Vse to je odvisno od okolnosti, od časa in kraja.

Interes revolucije je najvišji interes.

Tako je govoril Plehanov, ne brez da bi vzbujal ogorčenje bodočih nasprotnikov. En del kongresa je z dolgotrajnim odobravanjem pozdravljal njegov govor. Nekateri delegatje so protestirali — s praznimi besedami — proti takšnemu govoru na enem socialdemokratičnem kongresu. Med tistimi ki so se čutili ogorčene se je nahajal tudi menjševik Rozanov, katerega je l. 1920. Sovjetska vlada sodila in to radi njegovega delovanja v vrstah buržoazne protirevolucije.

Lenin je formuliral prvikrat l. 1893. in dovolj jasno, idejo o nadvladju proletariata v ruski revoluciji. V zadnjih časih so imeli sodrugi, ki so delali pri izdaji zbirke Leninovih spisov, srečo (in tudi zaslugo) s tem, da so našli znameniti, še ne objavljeni članek, katerega je napisal l 1894, pod naslovom: »*Kdo so prijatelji ljudstva in kako se borijo proti socialdemokratom*«. Ta spis bo v kratkem objavljen. Je namreč odgovor na članke N. K. Mihajlovskega in S. Krilenka v »*Ruskem Bogatstvom*«, glasilu »narodnikov«, ki so bili naperjeni proti marxistom.

Čitatelj nam ne bo zameril, ako podamo tukaj nekoliko daljših odlomkov. Ideja o nadvladju proletariata je formulirana v njih z jasnostjo in istočasno s klasično priprostostjo.

Delavec ne more da ne bi videl, da ga *kapital* tlači in da je potrebno boriti se proti *buržoaznemu razredu*. In njegov boj, ki stremi za zadostitvijo takojšnjih, neposredno ekonomičnih pridobitev, k zboljšanju njegovega ekonomičnega položaja, postane neizbežno vojna ne proti posameznim osebam ampak proti razredu, in sicer proti enemu razredu ki *ne tlači in izkorišča delavca samo v delavnici in tovarni, ampak ga tlači in izkorišča povsod* (podčrtavamo mi — op. pisca).

Radi toga pa je delavec najprednejši *zastopnik vsega izkoriščanega ljudstva.*

In zato da bi mogel on izvršiti njegovo poslanstvo v organizirani akciji, potrebno je le še *osvetljiti njegov položaj*, osvetljiti politični in ekonomični položaj, dati izrazitost potrebi in neizbežnosti razrednemu nasprotstvu v tem sistemu.

Buržoazija je razred ki ne tlači samo v delavnicah in tovarnah, *ampak vedno in povsod.*

Delavski razred predstavlja vse izkoriščane, to je tudi neposedujoče kmete.

Iz tega nastane izvajanje: delavski razred se mora postaviti na čelo vseh izkoriščanih, to je izvrševati hegemonijo (nadvladje) v osvobodilnem boju. Nadalje podaja Lenin natančnejše ekonomično definicijo (oznambo) nadvladja proletariata.

Položaj delavca v delavnici, v kapitalističnem sistemu, napravi iz njega edinega bojevnika za osvoboditev delavskega razreda, kajti edinole najvišja stopnja razvoja kapitalizma, to je veleindustrija, ustvarja materialne pogoje in socialne sile, ki so k temu boju potrebne.

Povsod tam, kjer dejstvujejo nižje forme kapitalističnega razvcja, so ti materialni pogoji pomanjkljivi. Kjer je produkcija razdeljena na tisoče in tisoče malih podjetji — in to celo v najbolj enakih formah obdelovanja zemlje — je izkoriščanec v največjem številu slučajev proletariat neznatnega podjetja, kar ga veže k buržoaznemu sistemu proti kateremu bi se moral dvigniti. Malo razdeljeno obdelovanje priveže izkoriščane k zemlji, jih razdvelja, jim preprečuje razumevati razredno solidarnost, jim preprečuje se združevati, jim preprečuje znati, da je ekonomični sistem kriv njihovega trpljenja, njihovega tlačanstva in ne ta ali ona individualnost. Nasprotno pa trže veleikapital vezi med delavcem in staro družbo, s krajem, z gotovim izkoriščevalcem ón ga primore da se združuje, ga primora misliti ter ga postavlja v položaj, ki mu dovoljuje zapričeti organizirano akcijo«.

Za zaključiti citiram še naslednjo politično belešku:

»Kadar bodo najbolj napredni predstavniki delavskega razreda prežeti z idejo znanstvenega socializma in o zgodovinski funkciji ruskega delavca, kadar se bodo te ideje najbolj razširile, kadar se bodo ustvarjale med delavci trdne organizacije, ki bodo izpremenile sedanjo ekonomično gverilijo delavcev v boj zavednih razredov, se bo ruski delavec postavil na čelo vseh demokratičnih elementov, bo strmoglavil absolutizem ter bo povedel *ruski proletariat*, ob strani proletariata vseh dežel direktno *nasproti odprtemu političnemu boju, za komunistično revolucijo*«.

Nič več in nič manj: Bo že približno trideset let odkar so bile napisane te vrste, ampak zdi se, kakor da bi bile napisane danes.

Globoko poznanje marxizma, popolno posvečenje delavskemu razredu, kakor tudi Leninov genij, vse to je njemu pripomoglo, da se je tako prorolko izrekel, pred tridesetimi leti.

»V Rusiji je človek bodočnosti mužik — mislili so »narodniki«, to je pristaši kmetskega socializma. — V Rusiji je človek bodočnosti delavec, mislili so socialisti.«

Ta kratka beležka, dodana članku Vladimira Iliča, sega na dno cele stvari.

Da se pa v vsej popolnosti izrazi misel sedanjih boljševikov ter da se da popolno formulo o nadvladju proletariata, ni potreba drugega kakor čisto majhne spremembe:

»V Rusiji je človek bodočnosti delavec, *ki vodi kmeta*«.

Zgodovina boljševizma ni nič drugega kakor boj za nadvladje proletariata. Pričenši z omenjenim člankom Lenina (1894), nadaljuje s staro »*Iskro*« (1900), z »*Vpjerjodom*« in »*Proletair-om*« (1905) 1906), za končati z »*Zvezdo*« in »*Pravdo*« (1911-1914), se boljševizem bojuje za nadvladje proletariata; danes nadaljuje po tej poti. V tem boju je Lenin njegov neizpremenljivi voditelj. »*Kornilov ali Lenin?*« — Tako je naslovil neki voditelj meščanske stranke, ki se je bojevala proti nadvladju proletariata in v korist nadvladja posestnikov — nek zgodovinski spis. Miljukov je imel prav. Ni mogoče boljše izraziti pomena leta 1917., v katerem se je odločila usoda Rusije, kakor s temi tremi besedami: Kornilov ali Lenin?

Tisti ki so hoteli nadvladje proletariata v revolucionarnem gibanju, tisti ki so določevali delavskemu razredu vodilno funkcijo v boju, so morali zahtevati, naravno, *po boju* diktaturo proletariata.

V tem pogledu se ni menjševizmu posrečilo združiti obe nasprotni struji. Ko je bil na vrhuncu gibanja, v drugi polovici l. 1905., pod vplivom bližnjih dogodkov, je bil menjševizem časoma nagnjen k besednemu pripoznavanju nadvladja delavskega razreda, v boju proti avtokraciji. Ni pa nikdar dvomil — in to je bila za njega samoistna da ne bo mogel delavski razred, naslednjega dne po zmagi, ponuditi dobrohotno oblast liberalni buržoaziji. Kajti revolucija ne bi mogla biti drugega kot buržoazna. Oblast bi morala torej pripadati buržoaziji. In delavski razred bi se moral čutiti zadovoljen da si je opekel prste pri seganju v žerjavico, po kostanju. Znamenita zgodovina revolucije l. 1905., napisana drugega dne po porazu, od orakulov menjševizma, je v tem pogledu priznala najbolj jasno filozofijo: revolucija l. 1905. je bila premagana, ker so imeli delavci idejo o ustanovitvi osemurnega delovnega časa in so tako na grob način prekoračili meje liberalno-buržoazne dostojnosti...

Vsa taktika menjševizma, v prvi fazi revolucije meseca marca 1917., je diktirana po isti filozofiji: boj na cestah in barikadah, o ti delavec, je tvoj delež. Ti moraš prenašati vso težo. Pridobljena zmaga pa nudi takoj oblast Miljukovu in Gučkovu! Ker se gre za meščansko revolucijo....

Ideja o nadvladju proletariata v osvobodilnem gibanju, je tesno združena z idejo diktature proletariata v prehodni dobi, ki mora končati z odpravo vsake države. Je duša revolucionarnega marxizma, duša boljševizma.

Nalega Ruske Komunistične stranke je, da primoni k realnosti to veliko idejo. In primenila je že dobršen del.

Sklenimo vrste. Sko izvse ovire in kontraste prehodne dobe, s krivinami *Nove ekonomične politike*, vzdržimo trdno idejo o nadvladju proletariata.

Kajti proletariat je edini razred ki zamore napraviti konec kapitalizmu in ustanoviti novo socialistično družbo.

G. Zinovijev

Iz Jugoslavije

Boj med centralisti in avtonomisti se v Jugoslaviji nadaljuje. Med radikalci in demokrati ni prišlo no nobenega sporazuma in ni prišlo do sporazuma niti med radikalci in hrvatskimi in slovenskimi avtonomisti. Belgrajski parlament je torej še vedno brez kvalificirane večine, ki bi prevzela vlado v svoje roke.

V tem boju med centralisti in avtonomisti je za nas važno dejstvo, da začenja Radič pozabljati na program s katerim je hodil med ljudstvo ob volitvah. Ob volitvah je mož trdil, da mora postati Hrvatska delavsko kmečka republika in da se mora odpraviti kapitalizem. S tem programom si je pridobil simpatije in glasove kmetskih in delavskih množic. Sedaj je pozabil na odpravo kapitalizma, na delavsko in kmečko republiko kot tako. On in njegova stranka se zadovoljujeta s federativno Jugoslavijo ki naj bi ji načeloval kralj in v kateri bi bila Hrvatska le toliko samostojna, da bi lahko imela svojega bana. Ban pa naj bi bil seveda Radič. Ljudstvo, ki mu je verjelo pa naj se obriše pod nos.

Med bojem ki ga bije med seboj jugoslovanska nacionalistična buržoazija se pa nadaljuje teror proti delavstvu. Od vsepovsod prihajajo iz Jugoslavije vesti o nasiljih proti proletariatu in njegovim organizacijam. Aretirajo in zaprajo se delavci in delavski voditelji. V Dalmaciji je predlagal državni pravnik smrtno kazen proti petero delavcem zaradi čisto navadne komunistične propagande potom letakov. Država, ki se tako boji komunizma, da predlaga smrtno kazen zaradi nedolžne propagande mora biti pač že na robu propada. Kdor pomaga tako državo uničevati, jo diskreditirati in ji škodovati, vrši najplemenitejše delo. Jugoslovanski proletariat se pa v istini bori proti nasilju in terorju pogumno in vstrajno, da ga moramo vzeti za zgled. Kljub vsemu pristopa v svoje razredne organizacije in se udeležuje protestov proti vladnemu sistemu. In bo zmagal. Bo zmagal in si bo osvojil bodočnost.

Na raskrsnici

Iz lista »Radničko Jedinstvo«)

U granicama jedne političke koncepcije, štetne po većinu naroda u novoj dužavi i nepodesne za dokrajčenje privrednog i ideološkog ujedinjenja rasutih narodnih delova u nekoliko plemena i pokrajinskih privrednih celina, i zaokružavajući neravnim linijam formalnog neizražavanja onoga sto se želi postići na tome putu, vladajuća je buržoazija od ove zemlje napravila nešto što je bez imena, ili sa više imena, što ne zna šta želi i kuda ide, ali ako zna i to što zna ako se sastoji u onome što ona sada izražava, onda se to može nazivati samo: rasipništvo Rasipništvo i moralno, političko i nacionalno i privredno.

To rasipništvo u malo, na parčad, na dohvat, trajalo je četiri godine, a sad se otpočelo na veliko, na celoj liniji, generalno. Sve je oslabljeno i uzdrmano. Sve je na dobošu: i srpstvo i hrvatstvo i crkva i džamija, — i nacionalna celina kao najosetniji istorijski napredak nacije, i privreda i finansije i — sve! Sa svim tim su zaigrali nekolicima političkih kockara i igra se vodi hazardno: sve ili ništa —: ili ono što je *nemoguće i nazadak* ili ni ovo što je tu i što je *moguće*, bar u svojoj epohi i na čemu treba raditi i pedizati. Ili punu hegemoniju srpske buržoazije ili zlo i po državu i narod; ili »čovečansku republiku« Hrvatske ili krv i nož, — ili kranjsot na svim stranama ili propast zemlje i celine. Kapitali domaći sa prilivom stranog pobujati kao kvasac i traže prosperitet, pijace i po relativnoj snazi udeo na vlast i tim sredstvom zagarantovani profit i šićar; jedan kao i drugi traže i provode eksploataciju radnih i prirodnih snaga, — jedan pored drugog gramze za osvajanjem vlasti i bogastvom: ne vodeći računa da li je to i interes celine, naroda ili nije.

Svaka od kapitalističnih grupa tvrdi da su njene koncepcije i aspiracije jedinospasavajuće, svaka od njih našla načina da od tog *kapitalističkog* razračunavanja napravi plemensko, upravo »narodno« pitanje, da na tom pitanju zadobije, »poverenje« »svog« plemenskog dela i da povedu svaki svoje plemo u bratoubilački boj u kojem što želi ili da zajednički razbucaju ono što je zajedničko. Kapital je gospodar narodnog bogastva i moralno i materijalnog i on je neograničeni gospodar eksploatisanih masa, upravo kao da živimo u doba plemenskog razračunavanja medju Malisorima ili Miriditima u Albaniji čiji su vodje plemna bili neograničeni gospodari i krvi i tela i džepova svojih vernih.

Plemenske partije u Jugoslaviji dovele su naš narod zbog svojih *kapitalističkih* interesa na isti stepen, na tačku nepomirljive *plemenske borbe*. Ili — ili! Sredine nema. *Minimalni* programi su: autonomija, republike i policijski hegemonistični centralizam. Istovremeno, na *jednom* telu, sve troje! I to odmah! Tako su orijentisali narod.

Ali to je nemoguće i jedno i drugo i treće. Ni jedno od ovo *troje* nije ono što bi zadovoljilo *nejednakim* interesima *kapitala* na svim stranama. Policijski centralizam srpske buržoazije i njen monopol na državu ne ide u račun buržoaziji drugih plemena i pokrajina, »mirotvorna republika« nije u interesu monarhističke kamarile koji je sisaju i kojima je ona »Amerika« i zlatni rudokop, a niti je moguće u *jednoj* državi — dve i dva oblika istovremeno, kao što ne ide u interesu onima koji sebe podižu pomoću strogog centralizma dati autonomije pokrajinskim kapitalima, koji bi zbog svoje premoći doveo u opasnost kapital centra. — Pa šta sada? Dalje tim putem? Ne može dalje. Samo i jedan korak ovako ravno napred, značio bi veliko zlo. Otprilike se zna kakvo. U ćor-sokak su doveli narod, i to onaj pod kojim je — ambis. To već sećaju i oni koji su na naša predvidjanja i upozorenja umesto da se trgnu, tražili još jači progon radnika kao antidržavnih. Da, mi smo antidržavni zaista i za Pašića i Radić i Pribićevića i Korošeca i dr. Spahu jer po njihovom i njihovih pandura, država su oni i njihovi džepovi. A za nas je država *narod*, njegova celina. I nas se stoga progoni, bezobzirno, ludjački, po saglasnosti njih svju. Tu su interesi kapitala jednaki i bezuslovni: Radić čestita Pašiću na uspelom razgonenju radničkog pokreta, a Pašić likuje i ushićen aplaudira Radiću na njegov rad u rušenju radničkog, »boljševičkog« pokreta u Hrvatskoj«. Samo ne daj da ti uvlače radnici ruke u džepove i sačuvaj punu moć bezgraničene eksploatacije, a medjusobne ćemo račune već izmiriti!

Danas, kao rekosmo, iskrsava sve veći broj onih koji znadu da misle, da je današnja situacija u Jugoslaviji samo *posledica* razgonenja radničkog pokreta, koji je bio nosilac ideje narodnog jedinstva, i zatvaranja socijalnih ventila koji su svugde motorna snaga i poluga napretka zemlje i koji *moraju da nalaze* oduška u bilo i u formama protiv kojih se socijalizam kao nauka i filozofija u vek bori, a koje su same po sebi najmanje u interesu onoga čemu je imalo da posluži, proglašenje radničkog pokreta za »antidržavni« i »rušilački«. Strahovite posledice svetskog rata traže socijalne reforme i *klasne borbe* koje bi upravljale ekonomijom i politikom i krčile put tendencijama i objektivnim uslovima razvitka. Ako gladan radnik — a takvi su svi i do neverovatnosti — ne može da se bori kroz ovaj klasni pokret za pristojniji život, onda se on udružuje i sa crnim vragom je il taj samo protiv onome koji mu zabranjuje rad na klasnom pokretu. To je posve razumljivo. A to važi za vse najamne radnike, intelktualne ako i fizičke, invalide i siročad kao i siromašnog seljaka i malog obrtnika. Oni *moraju* da traže negde zaštite, na to ih upućuje njihov ekonomski položaj; pa što to uzima i takve forme koje su i protiv socijalizma i protiv kapitalizma, kontrarevolucionarne i nazadne, krivi su oni koji ih tamo gone, a to je *vladajuća* oligarhija, u čijim je rukama državna vlast.

Ali tako se *ne može dalje*. Mi nećemo ovde nabrajati sve razloge na kojima se zasniva ova tvrdnja. Oni su poznati i u privrednom i političkom i psihološkom pogledu. Došlo se na raskrsnicu: ili davanje oduška socijalno nezadovoljnim ukidajući sve iznimne mere protiv radničke klase i puštanje radničkom pokretu da kanalizuje nezadovoljstva i bedu širokih narodnih slojeva u pravcu klasnih borbi i ugušenja kontrarevolucionarnih separatističkih tendencija buržoazije — ili plemenski sukobi i katastrofa nacije i države. Ili poštivanje sopstvenih zakona i u njihovom granicama davanje slobode delovanja socijalnim pokretima — ili i dalje upadati v sve veću haotičnost i nazadovanje; ili davanje slobode legalnog delovanja radničkom pokretu — ili ne spasiše ni sva pakovanja i progroni ovog zbog rada, ma i u minijaturi, na buđenju radničkog masa. Živ organizam traži hrane; ideja i nauka padaju prilepljivo na one koji u njima gledaju svoj spas: bujica ako se zajažava na svom koritu, traži izlaza na drugoj strani, potkopavajući zemlju.

Porazi in nesoglasja med zmagovalci

Fašistovska disciplina gre polagoma v franže. V zadnji številki smo omenili nesoglasje, ki je zavladalo med fašisti radi novega volilnega zakona, radi oddaje gornjeitalijanskih železnic nekaterim privatnim družbam in celo nesoglasje, ki postaja vedno bolj živo radi razrednega boja. Danes omenjamo na drugi strani kritiko proti fašistovski vladi, ki jo je izrekel na zborovanju istrskih županov fašistovski poslanec Albanese. Zaradi te kritike je proglasil istrski deželni fašistovski odbor Albanesija za norca. Sedaj objavljajo ilsti članek fašistovskega profesorja Saragata proti fašistovskemu naučnemu ministru Gentile. Članek napada prav ostro imenovanega ministra, kojemu očita nesposobnost in celo reformistične tendence. Zaključuje članek z grožnjo, da bo treba napraviti novo oboroženo ekspedicijo v Rim, da se osnaži mesto politične nesnage, ki jo je tam še vedno veliko in da se obvaruje Mussolinija slabih svetovalcev.

Z nesoglasji se množe tudi fašistovski porazi. Pred kratkim so se vršile v Turinu volitve obratnega odbora pri tovarni avtomobilov »Fiat«. Zmagala je protifašistovska delavska lista. Pretečeno soboto so se vršile tudi v Turinu volitve obratnega odbora v tovarni avtomobilov »Lancia« in »Spa«. Zmagala je lista združenih komunistov in socialistov z veliko večino glasov. Fašisti so dobili komaj 50 do 60 glasov kljub vsemu nasilju. Pri Genovi so stopili in v Bieli tekstilni delavci v stavko proti volji voditeljev fašistovskih sindikatov kjer so delavci vpisani. V Boloniji so se izrekli agrarci tudi proti fašistovskim sindikatom češ, da so vanje pristopili delavci, ki so bili svoj čas rdečkarji koji delajo sedaj v imenu fašizma ravno tako protiveleposestniško agitacijo kakor prej v imenu socializma. Fašisti so obljubili, da bodo agrarce natepli ravno tako kakor prej delavce. One agrarce, ki so prej mastno podpirali fašizem. V Trstu so bile razveljavljene volitve obratnega odbora tramvajskh uslužbencov zato ker so bili izvoljeni sami rdečkarji. Razpisane so bile nove volitve. Organizacija tramvajskih uslužbencev je naročila svojim članov in simpatizantom naj se volitev vzdrže. In res so se vzdržali. Pri volitvah so zmagali fašisti, ker niso imeli protikandidatov. Toda 90 odst. delavcev tramvajcev se volitev ni vdeležilo. Fašisti so dobili, ako računamo prazne glasovnice- komaj 6 odst. glasov. To je skoro toliko kakor nič. To je moralna zmaga naših tramvajcev, ki so bili od nekdaj v prvih vrstah tržaškega revolucionarnega proletariata in so hoteli ostati zvesti svoji tradiciji.

Taka je torej sloga in take so zmage fašistov. Še nekaj take sloge in takih zmag, pa se bo papirnata stavba podrla.

Kongres italij. socialistične stranke

V sredo 17. t. m. se je zaključil v Milanu tri dni trajajoči kongres Italijanske socialistične stranke. Kongres je imel nalogo da končno določi ali se ital, socialistična stranka podvrže sklepom IV. kongresa III. Internacionale za združitev s komunistično stranko Italije. Večina kongresa se je izrekla za III. internacionalo toda proti združitvi s komunistično stranko. Tretjeinternacionalci, ki so bili za takojšnjo združitev s komunisti so izjavili, da ostanejo še nadalje v socialistični stranki z nalogo, da bodo v njej agitirali za svoje ideje.

V prihodnji številki bomo objavili o tem kongresu obširneje poročilo.

Kongres italijanske ljudske stranke
in ministrska kriza

V pretečenem tednu se je vršil v Turinu kongres italijanske ljudske (klerikalne) stranke. Kongres se je izrekel proti fašizmu in proti sodelovanju z Mussolinijem. Vsled tega je Mussolini v njegovem ministrstvu se nahajajoče ministre in min. tajnike vprašal ali bodo sedaj sledili sklepom stranke ali hočejo ostati še nadalje v ministrstvu. Klerikalni minister Calvazzoni in troje klerikalnih ministrskih tajnikov so dali svoja mesta Mussoliniju na razpolago naj on določi ali si še želi njihovega sodelovanja ali pa hoče izbrati nove ministre in podministre v vrstah drugih strank. Do danes se Mussolini še ni odločil.

Tudi o tem dogodku italijanske notranje politike se bomo pečali obširno v prihodnji številki.

»Današnji družabni sistem je sad nasilstva in ropanja. Zato smemo trditi, da so vlade današnjega sistema one, ki ovirajo razvoj naravnih zakonov in vzdržujejo privilegije.«

»... Revolucija je neizogibna: ona se bliža z jasnimi in vidnimi znaki in se nič ne zmeni za razprave učenih ljudi. —

Pisacane

*

Internacionale je solnce bodočnosti!

Garibaldi

Ruščina namesto fracoščine v nemških šolah

Na Nemškem bo bržkone zavzela ruščina mesto francoščine v nemških šolah. Ogorčenost nemškega prebivalstva nad francoskim pustolovstvom v Ruhru olajšuje agitacijo za to preosnovo. Sedaj ima francoščina prvo mesto med tujimi jeziki in angleščina drugo. Razni činitelji delujejo sedaj na to, da bodi angleščina kot prvi svetovni jezik na prvem mestu, na drugem pa ruščina, ki je matica vsem slovanskim jezikom in praktične važnosti za Nemce vsled nastalih kupčijskih odnošajev med tema deželama.

Evropejski kaos

Položaj v Poruhrju je neizpremenjen. Nevarnost vojne ni odstranjena. Francozi nadaljujejo tam svojo politiko nasilja. Omejujejo svobodo domačem prebivalstvu in nadaljujejo razširjevati okupacijo. Medtem se je nemška pasivna rezistenca poojstrila in se že spreminjajo v protiofenzivo, ki jo vrše delavci v rudnikih s pasivno rezistenco, s štrajki in protesti. Oni hočejo onemogočiti Franciji one sadove, ki si je mislila, da jih bo dobila potem okupacije. Delavcem se pridružuje vse prebivalstvo. Odpor nemškega ljudstva je opravičen ako pomislimo, da ima Francija namen odvzeti domačinom vsak vir dohodkov, da jih hoče izstradati in uničiti vso nemško industrijo. Francja hoče dejansko prisiliti Nemčijo, da se uda popolnoma ali pa da se vrže v vojno. — Na okupacijskem czemlju se množe spopadi med prebivalstvom in francoskimi vojaki. Vsak dan zabeležuje kronika kak nov spopad in število mrtvih, ubitih francoskih vojakov in nemških prebivalcev se množi in kri po nedolžnem prelita ustvarja oni duševni položaj, ki vstvarja možnost nove vojne.

Taka je slast, ki jo vživamo ob današnjih lepih razmerah, ki nam jih je dal kapitalizem.

*

O kakem sporazumu med Francijo in Nemčijo ni zaenkrat govora. Vendar se pričenja obračati francoska javnost sama proti okupaciji. Francija išče zato pomoč pri Angliji ki naj bi poskusila da bi prišlo do sporazuma. Anglija pa se noče vsesti na limanice, ker je sama vesela nad tem ko gleda kako si njena konkurentija Francija polagoma lomi zobe ob trdem Poruhrskem orehu.

Italijanska vlada se za zadevo menda ne briga. On je sužnjica Francije in mora plesati kakor ji godi gospod Poincare, ta lisjak, ki ima sedaj v rokah francosko vlado.

Tudi ima Mussolini sam doma dovolj skrbi. On mora skrbeti da uniči domače puntarje in da išče doma oni mir in oni red, ki ga še nima, ki ga ne bo imel nikdar ker je vedno več takih, ki se protivijo njegovi politiki.

Angleška vlada Bonar Lawa bo morala demisionirati. Dobila je v parlamentu nezaupnico prav radi postopanja glede na zadevo Poruhrja. Ni se izrekla ne v korist okupacije ne v korist Nemčije. Pred nezaupnico je prišlo v angleškem parlamentu do pretepa in do burnih prizorov. Zgodilo se je prvič, da so ob tej priliki delavski poslanci zapeli proletarsko pesem »Rdeči prapor«.

Iz vsega je jasno, da živimo v kaosu. Kaos v notranjih zadevah posameznih velesil. Kaos v mednarodni politiki. Proti temu kaosu, proti večnemu oboroženemu miru se dviga grozeče proletariat vseh dežel in vseh narodov in iz njegovih polnih prsi doni bojni klic: Proč z vojno! Živela proletarska Internacionala!

Kam gredo reparacije?

Na to odgovarja bratska »Humanite«.

Okupacijska armada je znašala 1. decembra 1921. leta 130 tisoč mož, sedaj pa šteje 140.000. Pred vojno so imeli Nemci na istem ozemlju 70 tisoč oborožene vojske. Ne samo francoski, belgijski, amerikanski in angleški častniki in vojaki, temveč tudi njihovi sorodniki in služabniki žive na račun nemškega naroda. Ali si morete misliti kako težko je breme, ki ga je naložila tuja okupacija porenskemu prebivalstvu? Glasom člena 8. pogodbe o porenski pokrajini mora Nemčija odlati zveznikom vsa zrakoplovna sredstva in taborišča, v katerih se je nahajala prej nemška vojska. Proti določilom pogodbe je zaplenila zavezniška vojska za nova taborišča 1300 ha zemlje, za strelišča pa 11.00 ha. Zavezniki so zaplenili mnogo hotelov in palač, 23 gledališč, 52 kinematografov in mnogo drugih poslopij, ki so jih spremenili v hiše javne razuzdanosti. Za urejevanje drugih javnih prostorov je plačala Nemčija samo v okrajih, kjer je bilo nameščeno francosko vojaštvo 800 milijonov mark. Domišljija naših (francoskih) elegantnih oficirjev glede stanovanja, perila in hrane prekaša vse meje dostojnosti. Generali in drugi visoki častniki imajo pravico do stanovanja v posebni palači. Stanujejo po navadi v 7—9 sobah ali salonih, (izvzemši stanovanje slug, ki imajo na razpolago posebne službene prostore): sprejemno dvorano, 1 velik in 1 mali salon, salon za igranje, salon kjer general dela itd. Do 1. decembra 1921. leta so zavezniki rekvirirali najmanj 9700 poslopij, kjer je 38.000 sob. V Mainzu je vrhovni poveljnik v 1920. letu potrošil 320.000 mark. Isto se je godilo da si uredi grad po vzorcu hesenskih velikih vojvod. Preureditev gradu Waldhausen pri Mainzu je stala 1,572.000 mark ali 380.000 francoskih frankov. Leta 1921 je isti general potrošil v iste namene 275.000 mark. Do 1. decembra 1921. leta je stala olepševalna strast francoskega generala nad 3 milijonov mark, ki jih je plačala Nemčija. Monsignor Lolgrand, vojaški duhovnik, ki je živel v zasedenem ozemlju s svojo materjo, sestro, vnuki in družino svojega sluge, je potrošil 330.000 tisoč mark. Isto se je godilo v Weisbadenu, Koblenzu, Bonnu in drugih mestih.

Od najnižjega častnika do generala — vsi žive razkošno. Nemčija preskrbuje na svoje stroške žene, sorodnike in prijatelje najbolj galantnih vojakov na svetu. Zakaj bi si ne privoščili, če pa Nemčija vse plača? Vprašanje je seveda, bo-li Nemčija mogla plačati vse stroške, ki jih je prizadela okupacija. Oborožitev, vzdrževanje in drugi stroški porenske armade so požrli v francoskem državnem proračunu 12 milijard frankov, zaplenjeno narodno imetje pa je otežilo tudi nemške državne izdatke vse skupaj pa gre na račun — reparacij.

Mednarodna konferenca revolucionarnega proletariata v Frankfurtu

Borba proti fašizmu

Tretja točka dnevnega reda je: *»Boj proti mednarodnemu fašizmu«*, h kateri poroča sodr. *Klara Zetkin*. Okupacija Poruhnja je povečala fašistovsko nevarnost, ki preti vsemu delavstvu, ne le komunističnemu. A fašizem ni le nevaren vsled tega, ker vede v vojno, ki bi bila še mnogo večja in barbarska od zadnje, ampak tudi vsled tega ker razdvaja proletariat, in ga navdaja z nacionalističnimi frazami, kar se pravi uničiti še edino zmožno bojno silo, ki bi lahko rešila človeštvo. Poznati moramo natančno značaj tega pojava. Nekateri sodrugi menijo, da je fašizem izraz belega terorja, izraz bojne sile meščanstva. Kljub površnim skupnostim, moramo reči, da predstavlja Hortyjev teror in fašizem dva različna pojava. Beli teror na Ogrskem je bil posledica mogočnega in ne neslavnega poskusa ogrskih proletarcev, da bi pobili kapitalizem in osnovali sovjetsko republiko. Po porazu te republike je zavojevala deželo mala skupina junkerjev in militaristov in postavila diktaturo nad deželo, ki je po večini ograrnega značaja. Različen je fašizem v modernih industrijskih deželah, kjer ga ne sestavljajo le mase malomeščanstva in malih kmetov, ampak tudi zlasti še nezavednega proletariata. *Fašizem je izraz ekonomskega poloma kapitalizma in propadanja meščanske države.*

Kako je zmagal fašizem v Italiji nad delavskim razredom? Nekdaj trdni stebri meščanske države so sedaj deloma napram nji indiferentni, deloma celo nasprotni. A pod fašistovskim praporom se je zbralo tudi mnogo onih ki so imeli poprej zaupanje v socializem vsled svojega nasprotstva proti visoki financi in kapitalu in vsled upanča na izboljšanje potom demokratičnih reform. To upanje je izginilo iz reformističnih strank, ker tudi same reforme v kapitalistični družbi je mogoče doseči le potom revolucionarnega razrednega boja. K temu se še pridružujejo še ljudje brez poklica, posebno oficirji. Tako so se razvile fašistovske organizacije kot politično pribežališče ljudi brez strehe. Temu odgovarja tudi njihov politični program, ki stavlja državo nad vse. Mussolini je ustanovil svoje prve organizacije v marcu 1919., ki so dajale velike obljube veliki in mali buržoaziji, delavcem in agrarcem s popolnoma republikanskim programom. V celoti je ostala le ena točka programa v veljavi od prvega dne do danes *najneizprosnejše pobijanje delavskih organizacij*. Giolitti bi lahko tedaj premagal to gibanje, a ga je pustil na razpolago meščanstvu. Nasprotje med agrarnim kapitalom, ki hoče nazaj k starim lastninskim razmeram in industrialnim, ki hoče zgraditi moderno industrijsko državo je še danes močno v fašistični stranki. Fašizem se je razvil le vsled ekonomske krize od maja 1920., ko je dobil v svojem središču, Milanu le 4 tisoč glasov, do danes, ko šteje 300.000 pristašev, poleg nacionalnih korporacij in gospodarskih organizacij- ki zanikajo razredni boj. Vsled lakote, ki tišči k tlom zavedne delavce, brezposelnosti in izganjanj, so mogle fašistovske organizacije priti do pol miljona članov, ki pa niso vsi prepričani fašisti. Poleg tega je skušal Mussolini korumpirati delavske sindikate ponujajoč jim sodelovanje na vladi. In ta predlog ni propadel mogoče vsled obotavljanja strokovnih tajnikov, ampak vsled upiranja industrijskih in agrarnih mogotcev. Vse to je pa bilo mogoče vsled zadržanja Socialistične stranke, ki je skušala premagati fašizem z moralnimi nauki in lepimi besedami, mesto s silo. Sedaj treba, da se proletariat vseh dežel nauči od italijanskega vzgleda: *nobene šibkosti, nobene neodločnosti, ampak mogočna in odločna borba proti fašizmu, takoj od svojega postanka!*

Italijanski fašizem se je že začel širiti proti Nemčiji. Hitlerjeve bande izpreminjajo Bavarsko v fašistovsko državo. Tu je njihova parola: Dol z židi! V severni Nemčiji pa skušajo vplivati z nacionalističnimi frazami. Treba da pridemo v tem vprašanju na jasno: *Proletariat danes nima domovine, a si jo bo ustvaril svojo vlado in bo postal narod.* Treba praktičnih zaključkov! V vsaki deželi se morajo organizirati proletarski odbori, sestavljeni iz vseh struj za sistematično borbo proti fašizmu. A prvo geslo je: *proletarska samoobramba in zoperstaviti nasilju nasilje!* Organizirati se morajo v obratih stotnije s strani kontrolnih odborov, ki naj preprečijo prevoz orožja in čet. Oborožitev proletariata ni le važno za boj proti fašizmu, ampak tudi za račune s kapitalizmom. Vreščanje buržoaznega časopisja dokazuje, *da orožje v rokah delavskega razreda, pomenja razorožitev, poraz buržoazije!*

Za pobijanje mednarodnega fašizma, posebno pa fašistovske vlade v Italiji treba imeti mednarodni akcijski odbor. Pa ne bo le zbiral materiala in delal propagande; moral bo započeti borbo za takojšnjo izpustitev vseh revolucionarnih borcev, katerih je bilo v zadnjem času na tisoče vrženih v fašistovske ječe. Najuspešnejši boj proti fašizmu pa ostane *boj proti fašizmu v vsaki deželi.* Zato se morajo boriti proletarci v enotni fronti. V Rusiji se je proletariat osvobodil vseh sovražnikov, **ker je imel zavest v svojo moč.** Tudi nemški proletarci morajo imeti to zavest, potem bodo imeli moč boriti se in zmagati. (Viharno odobravanje).

Besedo ima nato sodr. *Cobianchi*, ki govori v imenu italijanskega proletariata. Opisuje izkušnje, ki jih je imel italijanski proletariat v borbi proti fašizmu. Vzroki fašistovski zmage pa so:

1. Pomanjkanje vsake psihologične priprave proletariata na boj proti fašizmu, ker je bil proletariat vzgojen v reformističnem duhu;

2. Pomanjkanje vsake obrambne organizacije proti fašizmu in

3. upanje, ki so ga imeli socialdemokrati je v državo, da bo ona nastopila proti njemu. Danes je fašizem v Italiji obsoluten gospodar in stotisoči delavcev so prisiljeni iskati si nove eksistence v inozemstvu. Proletariat se mora v borbi proti fašizmu posluževati istih sredstev za obrambo. Vsak udarec mora biti poplačan in ko bo borba dosegla vrhunec treba napovedati *splošno ofenzivno stavko.* Proletariat bo moral energično in brez obotavljanja odgovarjati na vsak napad fašizma!

Na predlog sodr. *Zetkinove* se pošlje italijanskim zaprtim sodrugom sledeči telegram:

»Internacionalna konferenca v Frankfurtu pošilja srčne pozdrave in tople želje za osvoboditev sodrugoma Bordigi in Serratiju, vsem komunistom, socialistom in revolucionarnim delavcem, ki jih je vrgel fašistovski teror v ječe in jih preganja v državi ali inozemstvu! Smatra za častno dolžnost vseh zavednih delavcev, da se energično borijo za osvoboditev aretirancev in za zmago nad fašizmom, kot znak zveste solidarnosti s tako izkušenim italjanskim proletariatom.«

Govori s. *Duront* o položaju v Franciji in pravi, da v Franciji buržoazija še ni čutila potrebe, da bi osnovala fašistovsko gibanja v pravem pomenu besede.

Klara Zetkin polemizira še s sodr. Cobianchijem in pravi, da proti fašizmu ne zadostujejo le individualne akcije. Treba boja *organiziranih mas.* Fašizem treba pobijati predvsem *politično*, ne le s terorjem.

Izvolijo se člani akcijskega odbora. Predsednica: *Klara Zetkin* za Kom. Stranko Nemčije. *Heckert* in *Meyer*, za delavske svete. *Raedel*, za neodvisno soc. str. Nemčije; *Zachow*, za soc. stranko Nemčije; *Friege*, za K. S. Fr. *Bernarde* in *Duront* za C. G. T. U. (strok. org.); *Robert* in *Durant*, po en zastopnik franc. in nem. kom. mladine, za Kom. stranko Italije: *Ambrogi* po en zastopnik iz Belgije, Anglije, Poljske, Češkoslovaške, Rusije. Za Kominterno: *Kolarov*, za Profinterno: *Lozovski* en zastopnik Unije ročnih in duševnih delavcev, za Internacionalo bivših vojakov: *Henri Barbusse* po en zastopnik Balkana, Holandske in Mladinske internacionale.

Izmed resolucijo kongresa govori resolucija proti franc. imperializmu o propagandnem tednu med okupacijskimi četami, o bratovščini med nemškimi in franc. delavci, medn. konferencah, Delavskih svetov in zastopnikov pariških, berlinskih in alzaško-lotarinških sindikatov, ter o organizaciji propagandnega tedna od 15-22 aprila. V tem smislu se sestavi tudi manifest, (ki smo ga že prinesli v enem prejšnjih uvodnikov »Dela«).

Konferenca se je zaključila z govorom sodr. *Kolarova*. Pritisk mas bo prisilil reformistične organizacije, da stvorijo z nami enotno fronto. Konferenca je pokazala pot in sredstva za boj proti vonji in fašizmu. Okrog teh gesel se mora zbrati ves delavski razred. V vseh deželah se realizira enotna fronta. Delavski sveti so njen najboljši izraz.

Priredil *Peter Razbojnik*)

Konec

Izrezki

V nedeljo 8. t. m. je prišlo v Slovenski Bistrici na Štajerskem do krvavih spopadov med »Orjunaši« in tamošnjim slovenskim prebivalstvom. »Orjunaši«, ki jih je bilo nad 2000, so prišli iz vseh krajev Slovenije in so bili vsi oboroženi s poleni, samokresi n bombami. Proti prebivalcem so nastopili kakor se pač spodobi fašistom: tepli so s poleni, streljali s samokresi in vrgli so tudi nekaj bomb. Bilo je mnogo ranjenih med katerimi dva na smrt. O tem dogodku je objavil ljubljanski »Slovenec« od 10. t. m. dolgo poročilo in dolg komentar. V komentarju pravi med drugim tudi sledeče: »V naši državi, kjer ni nobenega protidržavnega stremljenja, ampak le odločna volja, da se država na podlagi narodnega sporazuma konsolidira ni mest za fašizem kakor v svojčas komunistični Italiji.« *Tako torej: V Italiji je fašizem opravičen in potreben ker nastopa proti komunistom t. j. proti delavcem. V Sloveniji je škodljiv in ni mesta zanj samo zato ker nastopa tudi proti krščanskim socialcem. Ampak, če bi nastopal samo proti komunistom, bi ga gospodje pri »Slovencu« pozdravljali in bi bil tedaj opravičen tudi v Sloveniji. Barbarizem je grd le če škoduje; drugače je pa kaj koristna reč...*

*

V sredo 11. t. m. je bilo v vojašnici Tuam na Irskem ustreljenih 6 irskih republikancev. Bili so obsojeni na smrt ker so bili oboroženi v trenutku ko so bili aretirani. Smrtna kazen se je sedaj izvršila po nalogi angleških oblasti. Tako obsojeni in usmrčeni republikanci so bili katoličani. Pa se ni zmenil zanje nihče. Niti ljubljanski »Slovenec« ne, ki je tako vpil, ko je rusko sovjetsko sodišče obsodilo na smrt (kazen, ki se ni izvršila) par poljskih katoliških škofov zaradi špijonaže in drugih težkih zločinov. In angleška vlada, ki obsoja Irce na smrt kar na debelo, je imela pogum protestirati proti obsodbi ruskega soda. Seveda, irski republikanci niso škofje.

*

Vedno večje je število takih ljudi, ki se trudijo v potu svojega obraza dokazovati, da je družba, ki v njej živimo strašno kulturna in nad vse napredna. In nič se ne zmenijo zato, da jih dejstva bijejo vsak dan po obrazu. Eno izmed takih dejstev je sledeče: Na Dunaju so ubogi stariši prisiljeni prodajati svoje otroke. Dunajski listi objavljajo skoro vsak dan take le oglase: »Uboga mati odda svojega dvaletnega sinčka bogati usmiljeni družini. Židovska družina ima triletno deklico, ki bi jo rada dala židovski družini brezplačno. *Premladih otrok pa noče nihče ker nič ne koristijo. Usmiljene družine sprejemajo raje brezplačno ali proti plačilu raje otroke od 10 do 15 let. Dunaj, krščanski Dunaj se povrača k suženjstvu. To je torej napredek naše družbe in v tem obstoji vsa lepota kapitalističnega sistema. Ah, blažena Evropa!*

*

Jasno je ko beli dan, da smo, kar nas je puntarjev premagani starokopitneži. Kvečjemu spadamo še v muzej. Saj nismo sposobni, da bi razumeli novo dobo, ki v njej živimo in junake, ki so se v tej dobi porodili. Poslušajte: Za veliko noč, ko je bilo na tisoče ljudi lačnih in so vsi ostali praznovali v miru dan vstajenja, je podminister Acerbo delal. Rad je delal in zraven mislil kako bi mu bilo mogoče pojesti kosilo z materjo, ki je bila 100 kilometrov oddaljena od njega. Mož je mislil in si izmislil. Zjutraj je delal v Rimu v ministrstvu. Potem se je odpeljal z areoplanom v Loreto in je prišel ravno prav za kosilo. Po kosilu se je odpeljal s avtomobilom tako, da je bil zvečer zopet v Rimu pri delu. Puntarski listi so se užalili češ, da je stala ta pot vlado, ki hoče šparati, nekoliko preveč.. Resni ljudje pa so se navduševali nad energijo mladega podministra, ki je letel z areoplanom k materi po velikonočno jajce.

»Ali to ni še nič. Imamo še vse bolj energične, bistroumne in delavne ljudi... pri nas. Tak je Mussolini. O njem piše milanski list »Ambrosiano« *sledeče:*

Med tem ko sedi pri krmilu svojega avtomobila, ali pa med tem ko pošlje sporočiti svojemu učitelju sabljaču, da je pripravljen za naskok ali učitelju jahanja, da je pripravljen sesti na konja, naš predsednik, z enim samim naročilom, ki ga da svojemu tajniku, vrne prestost gibanja ustavljenemu upravnemu stroju, reši važno mednarodno vprašanje in pritisne pečat svoje volje državnemu in narodnemu življenju.«

Mi smo dejansko komaj še za arhiv.

Spomenik

Na desnem obrežju reke Moskve v Moskvi stoji ogromen spomenik Aleksandra III sina Aleksandra II in očeta Nikolaja Poslednjega. ki sta bila umorjena od revolucionarcev. Majestetično sedi na prestolu obrnjen proti jugozapadu, proti zapadni Evropi. Tega orjaškega dela kiparja P. Trubeckega ni doletela običajna usoda carističnih spomenikov — muzej, ampak stoji navidezno še v vsem prejšnjem sijaju, na svojem mestu. Navidezno! pravimo, če bi namreč ne bil uklesan nov usoden napis:

Moj sin i moj otjec pri žizni kaznjeni,
A ja požal udjel bjezslavja —
Toču zdjes pugalom čuguniim dlja strani
Navjeki svjergnuvšej samodjeržavje.

Posljedni samodjeržec

Aleksandr III.

Moj sin in oče moj sta bila že v življenju kaznovana,
Jaz pa brez slave sem docarstvoval —
In tu strašom — železo lito — kot strašilo deželi,
Ki navečno zrušila je samodrštvo v prah.

Posledanji samodržec

Aleksander III.

Ruski

Najslabše delo vrši kdor svetuje že sedaj proletariatu naj razoroži in vabi med tem buržoazijo naj se med seboj pobrati. Kdor dela tako, izroča proletariat na milost in nemilost buržoaziji! dokazuje, da ga hoče speljati v politično in duševno robstvo, da ga želi telesno pohabiti. ga ponižati in mu onemogočiti, da bi izvršil svoje veliko zgodovinsko poslanstvo.

Kautsky

Beseda sodrugom

...plič Samoživ,
brez kril in slep na svet poslan
bil rodu je vsemu sramote kriv
in od matere lastne izdan.

Dva velikana se bijeta danes v Evropi, kapital in delo. Bijeta se na življenje in smrt in za njiju se razvrščajo množice kakor čutijo, da je ta boj njih boj, boj za ugodnosti in za obstanek. Na strani kapitala se zgrinja vse, kar razkošno in udobno živi, kar piše drugim zakone in jemlje obilno desetino za svoje lahko in prijetno življenje, na strani dela se zbirajo oni, ki vedo, da nosijo na svojih plečih kamenito piramido današnje človeške družbe, pravzaprav njenih gornjih desetih tisočev.

Kapital, ki se je tekom svetovne vojne v svoji neizmerni lakomnosti pičil z lastnim želom kakor škorpijon, si je podaljšal življenje samo s skrajnimi sredstvi. Kakor je začel vojno, da bi si naropal plena onostran državnih mej pri ljudeh, ki so govorili drugačen jezik, tako je obrnil isto orožje proti ljudem v lastni državi, da bi se vzdržal in ohranil, kar je naplenil tekom stoletij. Ista bodala in isti svinec, ki sta se uporabljala v vojni, isto orožje je bilo dobro proti notranjim sovražnikom, ko je izbruhnila vojna reakcije.

Videli ste to, sodrugi. Videli ste ognje nad glavami, videli ste ulice oškropljene z bratovsko krvjo, videli ste revščino, solze, smrt in grobove, Vse to je šlo mimo vas od enega brega Evrope do drugega in gre še vedno, ne da bi mogli ugledati konca strahobni sliki modernega sveta. Človek 20. stoletja se je vzdignil iz zgodovine in pokazal, da je vreden vseh krvavih dob. ki jih je svet prestal. Prerasel je Kajna in gleda s posmehom nani in na njegove očitke vesti, zakaj Kajn je postal ubijalec radi božje naklonjenosti, a kapital mori zaradi posvetnih užitkov, ki si jih noče z lastnim trudom oskrbeti, ampak jih kupuje s tujo krvjo.

Proti tej pošasti, sodr., proti levjatanu, kakršnega nima zgodovina stojite danes v boju v imenu dela. Brez kril in slep je na svet poslan proletariat. Hrbet se mu lomi pod težo kamenja, mišice se mu težejo od napora in kri mu curlja z obraza. Pod udarci se vije kakor žival in kdor ga kroti, ne vidi v njem več kakor žival. Včeraj še, ko se je narodna zavest komaj pojavljala, smo bili vsi bratje; danes je proletarec izmeček; zato izmeček, ker se ne pusti več izkoriščati in ker hoče sam odločati o sebi.

Temu naziranju o delovnem ljudstvu, temu brezmejnemu poniževanju človeka ste, sodrugi, nasprotni, ker ste komunisti. Vi se borite proti kapitalistični laži o človeku-živali z vsemi močmi, ker veste vzlic tem naukom, da je proletarec vreden boljšega življenja, kakor je živalsko in da ni ustvarjen samo zato, da bi krvosesi pili njegovo kri, kar je ni izsušilo delo in skrb in glad. Veste, da je nekdo obsojen v temo in trpljenje, ako živijo drugi brezskrbno življenje, zakaj na dnu mora biti noč, da se blesti vrh skalne piramide.

Tisti, ki učijo lažiresnico o človeku-živali, jo učijo le za druge, a sami so izvoljenci. Poglejte njih vile in palače, njih uživanje, njih razkošje, njih veliki praznik, ker so znali vreči na tuja ramena, kar je potrebnega trdega dela, da sploh živijo in da živijo še kot izvoljenci! Pa kako silno so smešni v svoji velikosti! Srebro in zlato, rubine in demante obešajo nase in v svili in žametu hodijo okrog, da bi prepričali svet, kako so znameniti in popolni. Zveneče naslove si dajajo, da se bodo bolje razločevali med se boj. Pod oblake letijo, da si čevljev ne omažejo v globelih, koder tava sodrga, zakaj oni so nadljudje.

V vsem so nadljudje, ni mogoče oporekati. V lakomnosti, ki je tako široka kakor njih neizčrpljive potrebe; v brezvestnosti, ki je tako podla kakor njih nenasitnost; v jezi in maščevalnosti, ki se ne plašita krvi; v pohoti, ki ne pozna nikakega zakona; o gospodstvaželjnosti; ki je ne ustavijo grmade človeških žrtev, v vseh strasteh, ki jim ni imen in meje.

Proti tem nadljudem ste, sodrugi, v boju, ker ste komunisti, in bojno mesto, na katerem stojite, ožarjajo ognji in topla človeška kri. Oni, nadljudje, v svili in zlatu, vi gladni in bolni; oni v gorkih sobanah, vi zasledovani in v nevarnosti; oni popolni in vzvišeni, vi malovredni in izobčenci; oni koristni in prepotrebni člani človeške družbe, vi v ječah, kjer premišljujete o svoji zavrženosti, napuhu in upornosti, ki je je oče satan sam.

Težko vam je razumeti to. A kdor ne razume, ne more z vami, ker je trnjeva pot, ki jo hodite. Zato so odleteli listi z naše gore, ko je potegnila ostra sapa, Saj morda niti veli niso bili ti listi. Ne de nič, nevihte čistijo in prav je, da čistijo. Tudi Kristus je ostal sam, ono noč, ko so ga na Oljski gori vprašali, kdo da je.

A kar gre skozi ogenj in ne zgori, je kovina. Sodrugi, ki veste, kaj hočete in ki ne bežite iz boja, na vas je, da branite, kar ste zgradili. Preganjanja so prišla na vas; nevarnosti so se postoterile, ječe, ki so bile vam, neizprosnim sovražnikom pohlepa, izkoriščanja, strasti in zločinstva, noč in dan na stežaj odprta, so polne upornikov, ki nečejo verovati v nadljudi in ki ne bodo nikdar verieli. Vzlic vsemu, glejte živino! Nevarnosti in preganjanja so naš vsakdanji kruh in z vami ga delijo vaše rodbine in vaši otroci. Privadili ste se mu in niti grenak ni več. Ječe se vam odpirajo, a v njih ne bodo zlomili vas, meč vam visi nad glavo, a vi se ga ne strašite, kakor se niste strašili nesti glavo na trg, ko ste izjavili da ste komunisti. Sodrugi, ni lahka vaša pot, a vi greste visoko vzravnani, ker bo tudi ta ura prešla. Na mesta onih, ki so odpadli, stopajo novi bojevniki, boljši od prejšnjih in vi skrbite, da se naše telo utrdi z mlado, zdravo in svežo krvjo. Neutrudno širite našo misel z besedo in dejanjem in se nikdar ne strašite žrtev, zakaj te so najboljše poroštvo za zmago. Živimo tudi brez tiska, če je treba, ker nas je preveč, da bi nas mogla pobiti katerakoli sila in nam že stoletje kopljejo grob, ne da bi nas mogli pahniti vanj, vendar napnite vse sile, da se razširi »Delo«, naš prapor, ki ga ne more nobena nevihta sežgati.

Če pa hočete, sodrugi, da bodo imeli vaši napori in vaše žrtve blagoslov, morate biti boljši od nadljudi, ki tiščijo danes vas in in milijone razredno nezavednih delavcev in kmetov pod stopalom. Njim je svila in zlato vse, za vas ima vrednost to, kar je v človekovi notranjosti, pošten značaj in srce. Njim je cilj neizmerno uživanje brez dela. vam je delo užitek in sredstvo, da živite. Njim je bogastvo in gospodstvaželjnost najvišje hrepenenje, vi iščite srečo v skromnem življenju svoje rodbine. Njih last so vse strasti; skraja, vi se strastem izogibate in živite zdravi in krepki, ker veste, da izobilje podjeda človeka v njegovem osrčju. Vse kar oni ljubijo in na čemer vise z vsem svojim bistvom, morate, komunisti, sovražiti, če hočeje zagozditi svojo voljo, svojo silo in svojo misel v zgodovino človeškega rodu. Brez kril ste, a če boste hoteli letati s perotmi nadljudi, boste strmoglavili v prepade, zakaj njih rod je zasegla gniloba in ga bo uničila. Iti morate njim nasprotno pot, če hočete v višave in ne sme vas varati blesk piramide, ki se dviga samo vsled vaših neizčrpnih sil, ki so pravi vir vsega življenja človeštva.

V velikem boju sta delo in kapital. Vi ste stopili na stran prvega, ker je tu vaše mesto. Danes je kapital močnejši. Trenutno. Zgodovina priča, da se je vršila borba za gospodarstvo in politično enakost človeka vedno z uspehom, zakaj človek ne sme biti žival in suženj. Kadarkoli so ga ponižali, vselej se je zopet vstal in kdor ga je upognil do tal, je moral končno drago plačati svoj zločin. To imejte pred očmi, sodrugi! Še so nadljudje naši gospodarji. S kakšno pravico? V dnu srca jih nikdar niste in ne boste priznavali za svoje gospodarje, ker imate pravico, da ste enaki med enakimi. Ti gospodarji se bodo morali umakniti. S skrajnimi, z barbarskimi sredstvi se danes še vzdržujejo na svojih prestolih, z ognjem in mečem. Ali kako bo jutri, kdo ve! S silo je mogoče vladati, a nikdar ne trajno in zgolj s silo. Kjer ni ideje, da bi se oprla moč na njo, tam tudi moč ne bo dolgo gospodarila. Zato bo prišel čas, ki bo odnesel nadljudi in njih grehote, njih ideologijo in njih moč ter prinesel osvobojenje človeka, poniževanega do živali. Meščanstvo je izpolnilo svojo nalogo v zgodovini in je zgolj vprašanje časa še, da se umakne s pozornice življenja.

To imeite pred očmi, sodrugi in pojte dosledno svojo pot!

Dejstvo, da je bil proletariat v stanu si osvojiti v veliki državi (na Ruskem) politično oblast in, da je zamogel to oblast obdržati v svojih rokah v izredno težkih okoliščinah, to dejstvo že samo na sebi dviga visoko čast srčnosti in moči v proletariatu vseh dežel. S tem samim dejstvom so storili boljševiki mnogo za svetovno revolucijo. — Kautsky

Malik na lončenih nogah

Čitatelji se bodo še dobro spominjali kakšne slovospeve so peli meščanski trobilarji novi fašistovski vladi in glavnemu vodju »črnih srajc«, Mussoliniju, ko je meseca oktobra p. l. izvršil, na vsem znani način — ob pasivnosti-celega apara ta prejšnjih vlastodržcev — to, kar on imenuje revolucijo. Takrat so ga povzdigovali v deveta nebesa in so trobili v svet, da on ni rešil Italije samo pred »nevarnim boljševizmom«, ampak, da pomenja nastop nove vlade tudi preporod na gospodarskem polju. Ministrskega predsednika so opisovali kot novega mesijo, kot novodobnega Mojzesa, ki naj z magično palčico udari po suhih skalah, iz katerih naj bi se pocedil, — ne curek hladilne vode, ampak pravi pravcati potok mleka in medu!

Moža so slikali in ga še slikajo v najrazličnejših pozah, dati mu hočejo nekako majestetičnost, nekako magičnost...

Kdor ima priliko opazovati razne njegove slike, izložene v oknih papirnic in knjigotržnic, je gotovo med temi zapazil tudi eno, na kateri stoji napis: *»Incipit vita nova«*, kar pomeni: *»pričetek novega življenja«.*

Da, »pričetek novega življenja!«

Pa vi dragi čitatelji se bodete morebit temu smejali? Le nikar se ne smejte, ker je to živa, neovrgljiva resnica. Če temu ne verujete, pa poslušajte:

Ni preteklo dolgo časa po zavzetju vlade, ko se je pričel gori omenjeni izrek uresničiti. Narodna ekonomija v Italiji gre rakovo pot. Mussolini je mahal in maha še nekoliko z njegovo magično palčico, ampak potokov mleka in medu le noče biti iz suhih skal. Posebno pa še takega potoka, da bi se napili in nasitili eni in drugi, da bi bili vsi zadovoljni, kakor je trdil, da bo izvršil.

Poskusil je sicer nekoliko izžmeti pri državnih financah in s pritiskavanjem na delavske mase, tako da pride nekoliko slastne tekočine v kapitalistična žrela, to pa jim bo teknilo le za malo časa, kajti če se na eni strani izžme nekoliko sladke pijače, se na drugi strani nabira gorka tekočina ljudskega nezadovoljstva.

Tovarne se zapirajo, ladjedelnice ravno tako, pristanišča, — posebno pa tržaško — so prazna. Podjetniki in veletrgovci se obračajo z raznovrstnimi peticijami v Rim. Od tam pa odgovarjajo, da se bodo že pobrigali.

Torej: »pričetek novega življenja«, na vsej črti!

*

Da gre gospodarstvo rakovo pot, ni tega potrebno še nadalje dokazovati. To morajo videti tudi slepci.

Nekaj drugega pa je, kar nam pokazale na najjasnejši način, da je »novo življenje« v polnem teku.

Neglede na to da raste ljudsko nezadovoljstvo z vsakim dnem vedno bolj, da se pričnejo delavske mase, celo tiste, ki so bile prisiljene organizirati se v fašistovske sindikate, gibati, da slišimo celo med tistimi, ki so še nekoliko fašistično navdahnjeni, vzklike kakor n. pr.: ali sem se morebiti boril za fašizem zato, da bom moral rediti kapitaliste? *»nam se skrajšajo plače, nam se podaljša delavni čas, nam se nalagajo novi davki, kapitalistom pa se odjemljejo«*, itd. itd., — imamo poleg tega še drugo dejstvo, da stoji malik — fašizem na lončenih nogah.

Novo dejstvo, katero je vredno da se ga omeni, je namreč desorientacija in razočaranje nekaterih fašistovskih voditeljev, glede gospodarskega položaja v deželi.

Zelo značilne konstatacije pa je izrekel predzadnjo nedeljo, na zborovanju istrskih županov in poslancev, ki se je vršilo v Pulju, fašistovski poslanec *Albanese.*

V svojem govoru je obdelaval gospodarsko stanje Julijske Benečije, ki se pogreza v vedno večjo revščino.

Izvajal je n. pr.:

Prebivalstvo Julijske Benečije ima vtis, da so nove pokrajine izpremenjene v nove kolonije Italije.

Da je on, kot poslanec čakal mesece in mesece da vidi lice kakega ministra, da bi mu mogel povedati, da gre tukaj zelo slabo. — Nadalje je povedal, da je mogoče videti ogorčenje, nezadovoljstvo in revščino povsod, v hišah, na ulicah, na trgih.

Da se bo v nekaterih občinah tekom kakega meseca naravnost umikalo od gladu. V ljudstvu izginja ljubezen do domovine in to vsled primenjenih sistemov.

To so konstatacije fašistovskega poslanca. Na katerega so drugi korifeji zelo srditi in gotovo je, da bo vsled teh njegovih konstatacij izobčen iz stranke.

Poslanec Albanese se gotovo ni čez noč prelevil v komunista ali protinarodnika. Gotovo je pa eno, da je mož spoznal, da je treba ljudstvu dati poleg *»circenses«* — zabav, tudi *»panem«* kruha, da mu je treba vreči vsaj škonjico, zato da se ga malo potolaži.

Mussolini pa le tega noče slišati in sili naprej z uprizarjanjem iger, na eni strani in na drugi s preganjanji proti mrmra jočim.

Sedaj vidite, da veljajo besede *»pričetek novega življenja«* v polni meri.

Vsenaokrog razpadanje gospodarstva in mrmranje gladne mase. Vsepovsod znaki propada kapitalistične družbe. Vsepovsod — »Novi pričetek... razkrajanja«!

Sedaj vidite, da je res pričetek novega življenja In to ni morebit dvoumen izraz, kakor bi si kdo mislil.

Tudi v razkrajanju je novo življenje! Materija se izpreminja in nastajajo nove snovi, nove tvorbe. Tudi najpriprostejši kmetovalec ve, da se gnoj razkraja in da nastale tvarine dajajo življenjske sile rastlinstvu.

Kapitalistična družba se razkraja, umira. In kakor krije razkrajanje materije v sebi nove elemente ki dado novo življenje drugim organizmom, ravnotako krije kapitalistična družba v svojem razpadanju elemente novega življenja, novih organizmov.

Buržoazna družba razpada, njen dedič bo proletariat.

Kje je vsa čarobna moč novodobnega malika? »Rekonstruktorji« so povzdigovali malika. In ni le razrednozavedni proletariat tisti ki je, že a priori, izrekel o njem svojo sodbo. Po par mesecih »slavnega« vladanja se marsikateri izmed eksponentov meščanskih strank zavedajo, da stoji malik — na lončenih nogah!

Fašisti in stavke

Kriza, ta povelna kapitalistična bolezen, dere vedno naprej, ne ozirajoč se ne na desno ne na levo. Ni je tvornice, ni je zadruge, niti ga ni posameznega delavca, ki ne bi občutil na sebi njeno težo.

Ali na splošno je gotovo, to vsaj pri nas v Julijski Benečiji, največ prizadeto kovinarsko delavstvo. Ne vem ali je radi tega, ker v naših krajih je bila največ razvita kovinarska industrija, ali pa je radi tega ker to delavstvo je bilo predstraža vsega revolucionarnega proletariata. Lahko si mislimo, da je oboje in sicer radi tega, ker kriza, katera nam kaže jasno gnilobo kapitalistične družbe in nemogočnost njenega nadaljnega gospodovanja, je prizadela v prvi vrsti zavedno delavstvo, katero je imelo svoj cilj: pospešiti razpadujočo družbo buržoazije ter na njenih razvalinah ustanoviti si novo družbo komunizma.

Buržoazija, katera je videla pretečo jji pogubo, hotela se je rešiti s tem, da je vrgla na cesto najzavednejši del delavstva misleč, da je takoj vsa nevarnost odstranjena.

Ali za enkrat se je varala.

To nam najbolje dokazujejo zadnji dogodki. V tvornicah zaposlene ostale delavce so na mnogih krajih industrialci prisilili, da se organizirajo v fašistovskih organizacijah. Bili so prisiljeni, kajti delavec ki bi se upri, bi bil takoj izpuščen iz službe in to tudi radi tega, ker skoro v vsaki tvornici so imeli kopico fašistov, kateri so prišli v tvornico ko stavkokazi v času, ko se je delavstvo borilo za svoje pravice. Ti stavkokazi in hlapci gospodarjev so na ukaz teh organizirali delavstvo, ali bolje rečeno: zvezali so mu roke in noge teg ga tako izročili buržoaziji.

Program njih organizacije, je: nobenega upora, nobene stavke, katera razdere »narodno edinstvo«. Zato moramo biti vsi zadovoljni ter delati za »dobrobit naroda«. Ali vse ni nič pomagalo. Kriza je rastla in raste od dne do dne. Tako da tudi tisti nezavedni delavci in stavkokazi vidijo danes, da krize ni povzročilo delavstvo, katero je branilo svoje interese, z edinim orožjem, ki mu je bilo na razpolago in to je bila stavka.

Zanimivo pa je to, da se tudi ti začetni fašisti poslužujejo istega orožja, čeravno so vedno zatrjevali, da delavec in gospodar imata skupne interese in da stavka je škodljiva za celokupni narod.

Dogodilo se je namreč, kakor je »Delo« že poročalo, da so bili tržaški Lloydovi delavci prisiljeni od teh sovražnikov razrednega boja stopiti v enodnevno stavko radi tega, ker je vodstvo ladjedelnice odslovilo iz dela pet ali šest njihovih tovarišev, poelg drugih šestdeset delavcev.

Torej: za Tržičem Lloyd in to je komaj začetek. Kaj pa reče Mussolini, ko njegovi tovariši v odrešeni deželi stavkajo? Zadrega je velika, ampak prefrigani ljudje se hitro rešijo. Tako tudi fašistovsko glasilo v Trstu »Il Popolo di Trieste« piše drugi dan po omenjeni stavki, da delavci, kateri so ubranili uhod ter tako prisilili vse delavstvo stavkati, so bili »tuji in nepoznani elementi« Dober izgovor! Vsak se izgovarja kakor najbolje zna. Ampak mi smo prepričani, da taki izgovori ne bodo nič pomagali, kajti delavec in najsibode to fašist ali katerega koli političnega naziranja, je prisiljen prej ali slej braniti svoje pravice, katere so ogrožene po »narodnih« pijavkah.

E. Klopotec

Domače vesti

Slovenski buržoaziji v opozorilo

Velikokrat smo čitali in slišali, da med slovenci v Julijski Benečiji ni kapitalistov, da bi izkoriščali ljudstvo v svoje privatne interese. Povsod so pripovedovali meščanski trobilarji, da smo mi slovenci proletarski narod, med katerim ni ne izkoriščevalcev in ne izkoriščanih. Zato moramo biti vsi brez izjeme skupno organizirani v »Kmetsko delavskih zvezah.« Edinost so priporočali edinjaši št. 1 okoli dr. Wilfana, kakor so jo priporočali edinjaši št. 2 okolu Ščeka. Vsem je bilo ležeče na tem, da naše ljudstvo ostane »enotno«, t. j., da ne dela preglavic takozvanim narodnim voditeljem, enega in drugega kalibra. Ti bodo že sami vse uredili, da pride ubogi narod do svojih pravic in do blagostanja. Pri tem težkem delu, — razdelitvi mandatov, časopisov, tiskarn, zadrug itd. ne potrebujejo »naroda«, temveč se poslužujejo enostavnejšega orodja: obrekovanja ter zahrbtnih napadov. Pri tem pa pazijo eni in drugi, da ljudstvo ne izve resnice. Kvečjemu obljubijo, da bodo »narodu« vse povedali, ko bode zadeva končana in ne bode škodovalo žepom ne enih ne drugih.

Ljudstvo ki je mislilo, da te narod ne voditelje vodi ena sama misel: pomagati ubogemu ljudstvu, je to verjelo ter za ljubo narodovo edinost. delalo tako, kot so voditelji hoteli.

Mi komunisti in zavedni del ljudstva, nismo nikoli verovali besedam teh narodnih advokatov, duhovnikov ter prave in polovične »inteligence«. V ta rog niso in ne trobijo nič manj narodni trgovci, gostilničarji in verižniki vseh vrst. Dasiravno imajo vedno narod na jeziku, ko se gre za njih interese, vendar škilijo v vrste fašizma misleč si: dobro je biti narodni slovenec, dokler se živi od žulja slovenskega delavca in kmeta, — ali kakor hitro so fašisti samo malo pritisnili na te narodove stebre, so se ti takoj udali ter se upisali v fašistovske organizacije. Postali so pravi klečeplazci ter sužnji močnejšega. Napadajo vse kar je proti današnjemu režimu in kar je ostalo, ki misli z svojo glavo.

Mi se temu ne čudimo in smo vedno trdili, da vsa narodnost naših kakor vseh patriotov, obstoja v njih malhi. Tudi bi nas ne zanimalo, kako se ti elementi prelevijo iz patriotov enega naroda v patriote drugega, ako bi se ti in pa patrioti okoli obeh »Edinosti« ne posluževali špijonaške metode, da bi bili plačanci ali pa od njih samih imenovani »Narodni izdajalci«.

Ti narodni stebri trdijo vedno, da so zadružne organizacije ustanove, ki imajo namen preprečiti privatnikom prosto in ne kontrolirano izkoriščevanje. Seveda pri tem jih nič ne moti dejstvo, da so malo prej izjavili da smo slovenci proletarski narod, med katerim ni izkoriščevalcev. Čemu torej zadružne organizacije? Oni še nadalje ustanavljajo zadruge, a te se morajo priključiti »Zadružni zvezi« ter ji plačevati določeni znesek zato, da jih kontrolira. Kontrolira pa jih tako, da bi ne škodovale privatnim verižnikom, ker bi se ti obrnili proti takim zadrugam, in kar je glavno bi izstopili iz vodstva »Kmetsko delavskih zvez«.

V nekaterih krajih so si izkoriščanci ustanovili zadruge ki imajo čisto drugi namen kakor pa one učlanjene v »Kmetsko delavski, obrtniško-verižniški zvezi«. Na primer v Vrtojbi (pri Gorici) so si delavci ustanovili »Zadružno gostilno« ki je prodajala pravo vipavsko vino, po cenah ki so se veliko razlikovale od onih ki so jih določili gostilničarji, ne glede na to, da je bilo vino popolnoma naravno — brez krsta. Narodni gostilničarji niso mogli tega trpeti in so začeli gonjo proti tej zadrugi. Katera sredstva so pri tem uporabljali, je postranska stvar. Dejstvo je, da je oblast zadrugo zaprla: češ, da se domačini vedno pritožujejo, da se v dotični gostilni vrši komunistična propaganda. Tega ne veruje ne politična oblast in ne oni, ki so si to izmislili. Znano je namreč, da so komunisti obsolutni nasprotniki vseh prodajalnic alkohola ne pa, da bi hodili po gostilnah razvijati komunistično propagando. Če so si delavci ustanovili svojo »Zadružno gostilno« so jo ustanovili, da pijejo manj in to kar pijejo je zdrava pijača ne pa špirit in voda, kakor tudi, da če že pijejo — ker je danes skoro nemogoče drugače — pijejo po ceni ki ni oderuška kakor je oderuška cena vinu pri gostilničarjih. Delavci tudi vedo, da če je proletariat rezaveden, so krive po večini gostilne in pa alkohol, ki se jim v njih nudi. Ni potrebno tukaj dokazovati, da so gostilne in prodajalne alkoholnih pijač, buržoazna ustanova ki ima namen izkoriščati proletariat, mu izmozgati zaslužek ter ga duševno in gmotno uničiti. Proletariat bo zato tudi pometel z vsemi takimi prodajalnami, kakor so to napravili ruski sodrugi.

Navzlic temu pa si ne moremo kaj, da bi obsodili dejanje nasprotnikov, ki so hoteli uničiti zadrugo samo zato, da bi lakše izkoriščali proletariat, prodajajoč mu vodo in špirit za drag denar, ter ga napravili še bolj nezavednega ter nesposobnega za vsako akcijo.

Kakor je razvidno iz navedenega, se ni narodnim gostilničarjem in njih pomagačem, popolnoma posrečila njih akcija. Kr. karabinerji in pa fašisti so hoteli pri situaciji pridobiti na ta način, da so obljubili odpreti gostilno ako se nekaj članov upiše v fašistovske organizacije. In res se je nekaj članov upisalo, v lahkomiselnosti, še sami ne vedoč kam. Narodni stebri se bodo gotovo zgražali nad temi izdajalci, ne vedo pa, da so oni potom svojega denunciranja zakrivili to lahkomiselno dejanje par delavcev.

Drugi slučaj se je zgodil v Št. Petru pri Gorici. Tam so si delavci ustanovili svoje športno in izobraževalno društvo. Ker pa imajo narodnjaki svoje društvo »Prešern« ki ne more zraven sebe trpeti delavsko izobraževalno društvo se je zgodilo, da je oblast tudi to prepovedala. Na intervencijo je oblast odgovorila jednako kakor o zadevi »Zadružne gostilne v Vrtojbi, da je društvo komunistično in da se domačini pritožujejo, zakaj da politična oblast dovoli zraven lojalnih in državi naklonjenih društev tudi komunistična društva ki so državi nevarna. Ne vemo od katere strani to denuncirnje, vemo pa, da društvo »Prešern« ni prav nič lepo gledalo to novo društvo, ki je imelo v svojem krogu že veliko prejšnjih članov »Prešerna«. Seveda tudi tukaj so fašisti obljubili, da pustijo društvo pri življenju, ako se upiše v fašistovske korporacije. Člani niso hoteli ničesar slišati o tem in cela zadeva je ostala mrtva.

Sedaj pa vprašamo naše narodnjake, kaj hočejo doseči s takimi denuncijacijami. Ali mislijo, da bodo na ta način uničili delavsko gibanje? Ali pa hočejo ljudi prisiliti, da se upišejo v fašistovske organizacije?

Razredno zaveden proletariat sicer ne bo tega napravil, a prav lahko se zgodi, da se upišejo omahljivci in koristolovci. Ne vem če bi to koristilo narodnjakom in pa njih zvezam. Mogoče bi se znalo zgoditi, da bi kdo javno povedal Ščeku, da je on tisti ki se je poklonil novi vladi v imenu slovenskega naroda, katerega ni vprašal za svet. To je oni vladi ki je raztegnila zakon o davku na vino na nove pokrajine. Seveda to ga ne ovira, pri sklicevanju shodov proti tem davkom in ga ne ovira dejstvo, da je lani v Rimskem parlamentu glasoval v družbi vseh meščanskih poslancev za zvišanje imenovanega davka.

Gospoda, ne igrajte se z ognjem in pustite delavsko gibanje pri miru, ako nočete da se zgodi kar se je zgodilo v Prvačini, Medani, Kožbani itd. S tem bo vaše sarlatanstvo postavljeno v pravo luč, a delavskega gibanja s tem ne uničite. Delavsko-kmetsko ljudstvo, — ono ki še hodi za vami, vas bo spoznalo in vam obrnilo hrbet za vedno. Mi pa bomo brez denunciranja in brez vseh gostiln zmagali tudi nad vami in vašimi podrepniki.

K.

Vsem sotrudnikom!

Naši sotrudniki, posebno oni na deželi, naj uravnajo svoje delovanje tako, da nam pošljejo dopise o pravem času. Dopise naj nam pošiljajo na način, da jih dobimo najkasneje do vsake sobote.

Kar nam pride pozneje bomo priobčevali v naslednji številki.

Le ako je kaj nujnega, bomo priobčili takoj tudi če dobimo kasneje.

Razrušite staro stavbo do temelja in očistite prostor vseh razvalin. Nato gradite novo stavbo na čisto novih temeljih.

Pisacane

16,000.000 L.

Huda vojska zaradi šestnajstih milijono lir se še ni ustavila. Poslanec dr. Wilfan je te dni povedal svoje zelo skromno mnenje »Edinosti«, ki mora kot kapitalističen list braniti banke, kar je v današnjih časih nehvaležno opravilo. Da ni vseeno za narodno gospodarstvo, če čaka banka propade, vemo tudi mi; delavcem in kmetom je pa lahko precej vseeno, tudi če propade, zakaj s propadom nekaterih bank, se še ne podere kapitalistični gospodarski red, ki so banke njihovi glavni stebri. Zakaj sta prišli Jadranska in Ljubljanska kreditna banka blizu do bankrota? Ker sta hiteli dajati denar za vojne dobave, ki jih nazadnje ni imel kdo plačati. Ali če bi bilo vse v redu plačano, bi banke spravile mastne kupe na varno. Če bi ne imele takih skomin, bi se sploh ne lotile poslov. Za vsakega dobrega kristjana velja resnica, da mora delati pokoro, kdor je napravil greh. Samo za banko ne velja. Skrbele so, da se je vojna lahko nadaljevala, ko so ljudje stradali in umirali, zdaj morajo imeti svoj zapravljeni delniški kapital in dobičke nazaj! Kaj pa s kmeti ki so dajali kri in ki so jim porušili domove in uničili polja? Kaj in kdaj bodo dobili nazaj za svoje ogromne žrtve?

Kmetje in delavci bodo dobili potom bank reakcijo, krvavo in zločinsko reakcijo. Ne vemo, koliko sta dali že Jadranska in Kreditna banka v narodne svrhe, da sta pa dali obilno podporo za narodno-fašistovske namene, smo pa trdno prepričani. Pa to bo ostala zapečatena knjiga in »Edinosta« ne bo nikdar razpravljala o podobnih narodnih zadevah.

Brez demagoštva lahko povemo, da so oni milijoni, ki jih danes pere slovenska javnost, krvavi in da bodo ostali krvavi!

Proletarska umetnost

Na plan trpin!

J. Lič.:

Vidiš prijatelj svit na vzhodu,
vidiš li zarjo, kako se blesti?
glej tam je nov val na pohodu,
ki se za tvojo svobodo bori!

Prijatelj! Tam za karpatskimi gorami,
tam na skrajnem iztoku, glej
zmagoslavno je vstal rod teptani,
osvobojen za vselej...

Kot solnca žar moč teme premaga,
tako je volja ljudstva prodrla.
Kapitalizmu smrtni udarec zadala,
njegov režim za vedno je strla.

Kdaj se vzdramiš pa ti, zapad,
da maščuješ se nad krvosesi?
Nisi-li dovolj bičan o proletariat,
ni še dovolj ran na tvojem izmozganem telesu?

O da, dovolj trpljenja,
dovolj je muk, gladu in bolečin!
Sedaj zahtevamo tudi mi življenja —
zato na plan, oj ti trpin!

Pismo Lassalla Karlu Marxu l. 1854.

Da ni mogoče premagati današnje apatije teoretičnim potom, imaš v tem pogledu prav. Ta stavek ga jaz celo generaliziram (pozplošim) toko dalеč da pravim, da ni bila še nobena apatija premagana čisto teoretičnim potom odnosno, da imajo sicer poskusi takega premaganja privržence, sekte ali ponesrečena praktična gibanja, nikdar pa niso imeli kot posledico realno svetovno gibanje ali pa splošno duševno gibanje med masami.

Ne samo praktično gibanje mas, ampak tudi duševno, se doseže potom vročine faktičnih dogodkov, v katerih so mase spravljene v tok. Kljub temu pa sem mnenja, da je mogoče storiti nekaj, kar smatram da ni malenkostno. In sicer je mogoče izobraziti večje ali manjše število proletarcev, izobraziti jih teoretično in ustvariti iz njih zaupne ljudi, ustvariti v mnogih mestih duševna središča za bodeča gibanja, katera bodo potem preprečila, da postane proletariat zopet pelo kolo buržoaznih junakov.

Glasovi z dežele

Kapitalistična ofenziva proti kolektivni pogodbi stavbinskih delavcev na Goriškem

Kakor so kapitalisti celega sveta ne morejo odreči želji, iztrgati proletariatu njegove dosedanje pridobitve, tako tudi stavbinski podjetniki na goriškem se niso ločili od te želje. Svetovni kapital ne pozabi nobene priložnosti, da pokaže javnosti, da za vso krizo ki jo preživlja kapitalistična industrija, so odgovorni delavci ki nočejo delati več kot osem ur na dan in nočejo dovoliti, da jim delodajalci znižajo že itak sramotno nizke plače.

In ne samo za kapitalistično industrijsko krizo so odgovorni delavci. Ampak oni so tudi odgovorni za krizo ki jo preživljajo državne, zavožene finance. Zato so tudi naši podjetniki sklenili prisiliti delavce, da delajo *eno uro na dan za državo*. Razkobnali so to po vseh časopisih, ter dokazovali patriotizem goriških stavbinskih delavcev. Brzojavili so v Rim ministrskemu predsedniku, ki se je brzojavno zahvalil goriškim narodnim delavcem. Delavci so tudi nekoliko dalеč delali po 9 ur na dan a nikdar nismo slišali, da je bil ves ta denar poslan v Rim.

Da delodajalcem ni bilo za domovino, ni naš namen tukaj dokazovati. Delodajalci so hoteli s tem dejanjem razbiti osemurni delovni čas. Delavci so začeli delati 9 ur na dan pri znižani plači. Potem ko so zaslužili premalo, so začeli delati po 10 ur in več na dan. Na ta način je bila prvič kršena pogodba, kar se tiče urnika. Plače so bile sicer znižane a ne pod tarifo ki jo določa kolektivna pogodba. Dosegli so pa delodajalci čezmerni urni delavnik ki je onemogočil delavstvu zaslužiti skoro isto dnevno mezdo, pri znižani plači kot prej pri višji urni plači in pri osem urnem delovnem času.

Brezposelnost tekom zadnje zime — ki je dosegala na splošno 95 odst. vsega zaposlenega delavstva — je omogočila delodajalcem še enkrat znižati plače. Takrat pa pod tarifo ki jo določa pogodba.

Neprestani napadi na urnik in na pogodbo, ki so ponavljajo v vseh krajih in v raznih oblikah, služijo proletariatu v toliko v kolikor mu dokazujejo pomen teh pridobitev ter mu vzbujajo voljo jih braniti in obraniti. Ker pa bi bilo danes neumno govoriti o uporabi obrabljenih sredstev, ki so se jih posluževale delavske razredne organizacije v prejšnjih časih, moramo najti druge metode, ki so boljše za današnje razmere ter so v stanu prisiliti delodajalce, da spoštujejo pogodbo ki je še vedno v veljavi.

Sodelovanje dveh razredov je utopija, kar so tudi slepci lahko uvideli pri narodnih (fašistovskih) sindikatih. Tržiške in tržaške ladjedelnice so nam jasni dokaz. Toraj razredni boj, ki ga moramo širiti in voditi v vsaki situaciji, za vsako ceno.

Delavstvo, ki ne zasluži toliko kolikо potrebuje za nabavo življenskih potrebščin, ne more producirati ker si ne more z dovolj tečno in zdravo hrano nadomestiti izgubljene sile. Lahko se gre proti temu narevnemu zakonu, a le za kratek čas. Delavec se lahko prisili za nekoliko časa, da dela tudi brez tečne hrane, a to ga napravi pre časom obnemoglega in za tlelo popolnoma nesposobnega. Delodajalca to ne briga, saj ni cenejega materiala kot je človek-delavec. Če obnemoreš, se na delu ponesrečiš ali pa ubiješ, to delodajalca nič ne stane. Nekaj drugega pa je, če mu razbiješ opeko. Opeka stane, ker jo je potrebno kupiti. Tudi prevoz stane. Delavec ne stane ničesar, še vedno je veliko delavcev ki se ponujajo še za nižjo plačo kot jo imaš ti. Če ti obnemoreš, je pet drugih ki pridejo nadi na tvoje mesto, brez da bi pri tem delodajalec kaj trpel in brez da bi se obrat ustavil, niti za minute ne.

Zatorej sodrugi: ako so vam delodajalci znižali plače, znižajte produkcijo. Še vedno je čas umreti za kapitalista. Današnja draginja je taka, da bi moral zidar zaslužiti vsaj 3.80 na uro. Kar je manj je vse premalo. Delodajalci vam tega v današnji krizi ne bodo dovolili. Ali oni morajo vedeti, da nismo živina in da hočemo živeti kot ljudje.

Oklenimo se naše organizacije bolj kakor še nikdar. Dokažimo nasprotnikom, da če so tudi uničili soc. zav., niso uničili organizacije, ki mora živeti in braniti naše pridobljene pravice za vsako ceno in v vsaki situaciji.

K.

Misli napačno kdor misli, da je treba izobraziti človeka. Treba je izpremeniti družabne razmere popolnoma in s tem se bo izpremenilo družbo egoistov v družbo junakov. Tedaj bo osebna korist temeljito podvržena in združena z interesom skupnosti in vsi, ki bodo delali sebi v dobro bodo delali v dobro skupnosti in obratno. Počasni, nesposobni, absurdni sistem današnjega izbraževanja se mora nadomestiti z mogočnim revolucionarnim sistemom, ki ne izključuje od izobrazbe, kakor je to danes nujno, veliko večino ljudi in ne ustvarja, kakor se to danes godi, maloštevilne izvoljence, marveč objema brez razlike vse ljudi in vse narode. —

Pisacane

Iz Nabrežinščine

Mi delavci, ki poznamo prav dobro vse nekdanje izdajalce delavskih principov, smo dobro vedeli, da se bo s prihodom Mussolinija na vladno krmilo položaj na splošno poslabšal. Vedeli smo tudi, da ne bo težko, vsled poslabšanega ekonomičnega položaja, najti brezvestnih ljudi kateri bodo šli, samo v lastno osebno korist in ne da bi mado pomislili o škodi ki jo s tem povzročajo, na razne limanice katere jim se nastavljajo.

Da bo našim čitateljem nekoliko pojasnjeno, hočem omeniti to kar sem mogel opazovati ob priliki izleta v mojo rojstno vas, ki sem ga napravil za velikonočne praznike. Močno me je presenetilo to kar sem videl. Presenetilo radi tega ker mislim, da ne spada niti v balkansko gorovje. Namen vlade je gotovo ta, da na vse mogoče načine prisili tiste, ki se ne uklonijo, pobrati šila in kopita in se preseliti iz teh krajev. Tako naj bi ostali le tisti ki klonejo glavo in taki, ki se prilizujejo novim vlastodržcem.

Po nekaterih vaseh se dobijo posamezniki, ki seveda niti od daleč ne poznajo italijanskega jezika. Dogodi se, da pride govoriti fašist, kateremu odobravajo brez da bi razumeli besedice. Potem pa se prikažejo z drugimi kdo da ima prav. Seveda je to neznosno ker je človek v nevarnosti da vidi priti na obisk karabinerje in ga potem še aretirajo.

Slučaj, kakih se ne dogaja niti pri Culukafrih se je pripetil v Slivnem. Na Krasu mislijo namreč tudi ustanoviti «Narodno milico«. Po vaseh uprizarjajo shode, da bi ljudi pripravili za tako »sveto« stvar.

S kakšno »uljudnostjo« nastopajo ti novi kulturonosci naj služi v pojasnilo sledeči slučaj:

Prišli so v gostilno brez da bi bili gostje o tem kaj obveščeni. Samooblastno so ljudem zaukazali, da kdor ne želi poslušati naj se odstrani. Ostalim po so zapovedali, seveda v imenu fašizma, da se odkrijejo. Ker fašizem je novi bog katerega je treba spoštovati. Gorje pa tistemu, ki bi le samo zakašljal.

Dogodilo se je, da je govornik prijel nekega človeka za prsi in ga oklofutal. To je tista »kultura« s katero se ponaša vlada.

Čisto gotovo je, da si bo na ta način pridobila veliko privržencev!

Kraški delavec

Bilje

Takoj po vojni, so se tudi naši opekarski delavci organizirali, pri svoji strokovni organizaciji. Posledica tega je bila, da so jih lastniki opekarn spoštovali in so tudi uspeli napraviti svojo kolektivno pogodbo.

Delodajalcem, ki so bili učeni ravnati z delavci kakor s sužnji, ni moglo biti to po volji. Napeli so vse moči, da uničijo delavsko organizacijo. Pri tem delu so uporabljali vsa sredstva. Blatili so organizacijo in nje nastavljence. Pripovedovali so nezavednemu delavstvu, da je strokovna organizacija protiverska in protinarodna, ki hoče potom »Posredovalnice za delo« pripraviti v naše opekarne italijanske delavce. Da je bila to dobro pripravljena agitacija ni potrebno dokazovati, ker govori dovolj jasno dejstvo, da so jim šli nezavedni delavci na limanice in, da se jim je posrečilo delno uničiti organizacijo.

Sedaj so šele delodajalci začeli udrihati po delavstvu. Vprašamo biljenske opekar, ne delavce, koliko tujcev jim je priprašila strokovna organizacija potom posredovalnice za delo, in koliko so jih pripravili delodajalci? Pri vsakem gibanju so strašili, da gredo po furlane misleč, da bodo ti delavci garali zastonj.. Delavci ki so bili brez organizacije in brez posredovalnice za delo, so se te grožnje bali. Delodajalci so to uvideli, ter še bolj pritiskali na delavstvo. Vse do tedaj ko delavstvo ni moglo več vzdržati ter je bilo prisiljeno stopiti brez organizacije v takozvano »Divjo stavko«. To se je zgodilo lansko poletje.

Potrebno je povdariti, da je opekarsko delo eno najbolj napornih del. Delavci dolajo v letnem času od 8 ur zjutraj pa do 11 ur zvečer, in to na prostem v največji vročini. Zraven tega izkoriščajo na isti način nedorastle otroke obojega spola. Posestnik mize mora izkoriščati mladoletne lastne in druge otroke, ker samo z svojim zaslužkom bi ne mogel rediti svoje družine. Zraven tega mora opekarski delavec bdeti, tudi po noči, ker ako pade dež na narejeno in ne pod streho spravljeno blago, je uniči a s tem uniči tudi delavčev zaslužek več dni. Pogodba ki je bila prej v veljavi je določala: da v tem slučaju trpita delavec in delodajalec škodo enakomerno. To pa seveda ni bilo po godu delodajalcem, ki so hoteli imeti svoj mastni dobiček popolnoma na varnem. Delavci so pa, kakor rečeno, vsled tega kakor tudi vsled namere delodajalcev znižati že tako nizke plače, stopili v stavko.

Kakšne posledice imajo take vrste stavke, ni potrebno tukaj povdarjati. Končajo navadno z obljubami ki pa jih še živ krst ne drži. Delavci se udajo volji delodajalcev in gredo s povešeno glavo na delo. Šele takrat so začno zavedati kaj jim je organizacija. Tudi opekarski delavci iz Biljj so prišli do tega prepričanja, ter iskali zastopnika, »Delavske zbornice«, ki naj bi se pogajal v njih imenu ter vodil stavko. Delavska zbornica sicer ne more prevzeti odgovornost za take stavke, in za delavstvo ki ni organizirano in disciplinirano, vendar bi rada poslala svojega zaupnika na pogajanja a slučajno ni bilo nikogar na razpolago, — cela stvar je začela nenadoma — ki bi vodil stavko in se pogajal kot enak z enakimi. To je bil udarec za delavstvo, ki ga do danes še ni prebolelo. Delodajalci se niso držali niti tega dogovora in so ob koncu izplačali delavstvu kar so hoteli.

Prišla je zima, čas kopanja ilovice za prihodnjo sezono. Delodajalci ki se zavedajo da opekarska industrija v naših krajih ne bode uspevala po končanem obnovitvenem delu, so shranili mastne dobičke, ter se pripravili za napad na delavce za zimska dela. Zima in brezposelnost so jim dobri zavezniki. Delo od ure ne prinaša gotovosti špekulacije. Zataraj nič plačila od ure, temveč delo na akord. Več izkopaš več zaslužiš. Zraven tega ni potrebno nobenih doklad za delo v vodi in ni potrebno dajati doklade pri kopanju trde ilovice. Na ta način so prisilili delavce, da gamajo kot živina, tudi po zimi a delodajalci se lahko grejejo pri peči brez nizka, gotovi svojega dobička.

Bliža se zopet poletna sezona in delodajalci se pripravljajo, da zopet znižajo plače. Če bode delavstvo tako malomarno kot je bilo do danes, bodo delodajalci dosegli kar nameravajo. Brez organizacije nas bodo delodajalci sklicali na pogajanja in ne mogoče v prostore organizacije, ampak v gostilno. Pri alkoholu, ki ga bodo oni plačali, bodo delavstvu dokazovali in pripovedovali o denarni in industrijelni krizi. Dasiravno opekarnarjem ni šlo še nikdar žito tako v klasje kakor po vojni. Grozili bodo delavstvu nadalje, da ne zakurijo peči, dokler delavstvo ne sprejme te in te pogoje, ker sicer ne morejo konkurirati opekarnam v Videmski okolici. Delavstvo bo poslušalo in v pijanosti podpisalo kar mu bodo delodajalci predložili, če bodo ti sploh kaj predložili. Pri organiziranem delavstvu je navada, da ono predloži zahteve delodajalcem, a pri opekarjih v Biljah je ravno nasprotno. Šele drugi dan se bodo zavedali kaj se je zgodilo, a bo že prepozno.

Na te in enake načine bodo delavci prisiljeni delati še to sezono po pogojih ki jih jim bodo diktirali delodajalci. Še to sezono pravimo, in potem bodo lačni in strgani morali zapustiti domači kraj ter iti po svetu iskati kruha za sebe in družino. Delodajalci pa bodo uživali sad vašega dela in truda. Ako hočete to preprečiti se morate organizirati v vaši strokovni organizaciji, ter ji izročiti pogajanja za bodočo sezono. Zadnji čas je, da tudi biljenski opekarnarji spravidijo potrebo po organizaciji, ter se otresejo strahu ki jih vedno tlači k tlom. Danes se bojite biti organizirani, ker mislite, da vas gospodar pošlje od dela. Jutri bodemo šli vsi. Dan prej dan pozneje je vseedno. Ali če bi uspostavili svojo organizacijo, bi se vam ne bilo potrebno bati, da vas bo delodajalec odpustil iz dela. Nasprotno, bi vsaj vedeli kaj smo zaslužili in koliko moramo dobiti

K.

Tajni sklad „Dela“

Radi pomanjkanja prostora v današnji številki, priobčimo seznam darovalcev prihodnjič.

Brez kraljeve glave

Dolenje, A. C. — Tvoj dopis bo priobčen v prihodnji številki.

Spodnja Idrija, sodružica, velja ravno isto.

Sodrugom v Steverjanu. — Ker moramo objaviti takrat drugo važno gradivo in ker smo dobili dopis prepozno, objavimo prihodnjič.

Mara K., Trst. — Prejeli smo članek. Objavimo prihodnjič.

Ruski. — Prejeli smo tvoj spis, katerega priobčimo prihodnjič. Želimo, da se še kaj oglasiš, posebno z materialom ki obdeluje sedanji svetovni položaj.

Gorica, F. K. — Dopis nam došel prekasno. Objavimo prihodnjič.

*

MALE INFORMACIJE

Gradišče, Nebojsega. — O tvoji zadevi smo se informirali na kompetentnem mestu in ti lahko sporočimo, da nima tamošnji kurat nikake pravice zahtevati nekaj takega, ker ne obstoja tozadevno nobenega zakona. Kar uganja je le prosto šikaniranje in ako noče napraviti potrdila se lahko obrneš na kako drugo civilno oblast.

Mislimo da to zadostuje!

Dopisnikom!

Zopet moramo opozoriti naše dopisnike na škodo, ki nam jo povzročajo s tem. da marsikateri ne frankira pravilno pisma, vsled česar moramo plačati po nepotrebnem globe.

V sedanjem momentu, ko imamo dovolj drugih težkoč, pa postane tako trošenje naravnost nesmiselno!

Ako se dopisniki malo potrudijo pri svojem poštnem uradu in povprašajo po tarifi, ki je sedaj v veljavi, mislimo, da ne bo nič odveč.

Pa naj pisma tudi odtehtajo, ako ne presegajo predpisano težo.

Delavska pisma

Protest „civilizacije“ proti barbarskemu komunizmu

Buržoazija z visoko civilizacijo se je silno razbesnila proti komunistični Rusij. Povod za to jej je ustrelitev človeka v črni suknji z visoko civilizacijo in s kršćansko ljubeznijo ter naslednik tistega, kateri je pred 2000 leti učil ljudi, da naj ljubijo bližnjega kakor sami sebe. In da ne kupiči bogastva na tem svetu; in da se mora lačne nasititi in žejne napojiti; in če imaš dve suknji, daj eno svojemu bližnjemu, kateri je brez nje itd.

To so tiste lastnosti, katere tudi mi »barbarskih komunisti špostujemo in jih hočemo tudi s silo uveljaviti.

Tak pa ni bil tisti Kristusov naslednik, katerega so ruski barbarji ustrelili, in pa njegovi črni tovariši, kateri sedijo v zaporu in premišljujejo kako lepa da je bila civilizacija pod carskim režimom, ko se je brez skrbi narod izžemalo in slepilo. Takrat je bilo vse to mogoče, ker je vladala civilizacija. Danes pa ne vlada, ker so komunistični barbarji na vladi.

Čini, katere so vršili ti božji namestniki ravno v času, ko so milijonske množice umirale od gladu, ne zaslužijo drugega kakor smrt, ker namesto da bi vse cerkveno zlato dali na razpolago vladi, da bi žnjim kupila živeža ter ga razdelila stradajočim, so ti božji namestniki zlato skrili in vladno akcijo sabotirali. Na ta način so zakrivili, da je umrlo mnogo ljudi.

In sedaj, ko morajo ti ljudje položiti svoj račun pred sovjetsko sodnijo za svoje grehe, se je ves civilizirani svet stresel in protestira. Protestira v imenu civilizacije, to je tiste civilizacije, katera je povzročila vojno, tista civilizacija, vsled katere je umrlo na fronti 11 milijonov, drugih dvajset milijonov pa je umrlo vsled lakote in bolezni.

Kje pa je bila takrat civilizacija, da bi protestirala? In rim. kat. cerkev, katera je najmočnejša na svetu, tudi ni protestirala, ampak je še blagoslavljala orožje in prosila boga, da naj da zmago. Kdo se še ne spominja, kako je dala avstrijska vlada pobrati vse zvonove iz cerkva da bi žnjimi ulila topove! In cerkev je molčala. Pa kako ne bi molčala, ko je bilo vendar v interesu črne in bele civilizacije. Takrat, ko se je šlo za življenje milijonov ni nikdo protestiral. In sedaj, za enega škofa, pa protestira cel svet!

Vsa ta gospoda, katera protestira v imenu civilizacije pozablja, da je ona stokrat bolj barbarska kakor ruski komunisti. Kajti to, kar vršijo ruski komunisti, je v interesu velike večine naroda. To pa, kar dela civilizirana buržoazija, je le v korist majhni peščici ljudskih pijavk.

Civilizacija, s katero se ponaša svetovna gospoda ni nič drugega kakor en velik plašč, pod katerim ona vrši najgrše čine barbarstva. — Da je naša trditev resnična, potrjujejo vsakdanji dogodki. Samo poglejmo v Ruhrsko kaj dela Francoska, pa se bomo takoj prepričali, kakšno civilizatorično delo vrši tam. Potem kaj delajo angleži po kolonijah proti indijancem in pa proti irskemu narodu. Poglejmo malo v Romunsko, kako bojarji izžemajo ubogega kmeta. Kmet, kateri dela skozi celo leto pri bojarju, ob hrani čebule in polente, ko je spravil v jeseni vse pod streho, ko je doma, dobi toliko, da se komaj čez zimo preživi. Gospod bojar in njegova gospa pa prav po zapadnoevropejsko, civilizatorično spravita denar v žep in se peljata malo na sprehod po Evropi, da prineseta zopet, ko prideta nazaj, malo nove civilizacije, da žnjo osrečita romunski narod.

Poglejmo malo v demokratično Jugoslavijo, kaj vse dela gospoda v imenu civilizacije, koliko je naših sodrugov v zaporih samo zato, ker se borijo za boljšo bodočnost naroda in pa proti izkoriščevanju jugoslovanskih pijavk, ki so že itak ubogemu narodu izpile kri do mozga in seveda ni nobenega ki bi proti temu protestiral.

Zadostuje, da se obrnemo okrog sebe in vidimo kaj je vse napravil fašizem v imenu domovine in civilizacije. Koliko mrtvih in ranjenih, koliko preganjanih in zaprtih in zraven pa, kar je najhujše: koliko gladu po celi Italiji, posebno pa tu v Trstu. Koliko nas je, ki imamo družine in dela malo ali nič, pa moramo trpeti glad in za vse to se imamo zahvaliti gosposki civilizaciji," katero toliko hvalijo in branijo.

Govoriti danes o civilizaciji, ko obstoja tako krivični družabni red, je taka hinavščina da jej ni para!

V ustroju, kjer lahko en razred ropa, zažiga, izkorišča in ubija druge, se ne more govoriti o civilizaciji.

Civilizacija, prava civilizacja je mogoča samo v družbi, katera nudi vse predpogoje za tako civilizacijo.

Delavec

Razvoj razredne zavesti je predpogoj za zmago proletarske revolucije.

Meščanske državne naprave in ustanove: vojska, uradništvo, policija, so ovira tega razvoja.

Odprava le-te napravi prosto pot delavskemu razredu.

Sovražniki jugoslovanskega proletariata so tudi narodnjaki in njih društva, knjige, časopisi.

Vaš list, sodrugi, je najvažnejše orožje v boju proti meščanski državi in njenim pomočnikom, narodnjakom.

Čitajte, razširjajte in podpirajte Delo.

Vsak čitatelj delavskega glasila, propovedujočega razredni boj, je član nešteviline vojske razrednozavednih proletarcev, ki s vsakim dnem zadajajo večje udarce sistemu sužnjastva in zasebne lastnine.

Mednarodno delavsko gibanje

Splošni ogled. — Nova taktika kapitalistične ofenzive. — Reakcionarna pomoč kapitalističnih vlad. — Prvi korak v enotno fronto proletariata.

Kapitalistična ofenziva je postala v splošnem ostrejša. Kapitalistična taktika se danes ne omeji več na to, da bi napovedala boj le velikim delavskim množicam. Kapitalizem se bori dandanes s vso silo tudi pri malih krajevnih sporih z namenom, da premaga posamezne male oddelke proletariata. S to novo taktiko je n. pr. ameriški kapital preprečil enotno fronto ameriških rudarjev ker je v nekaterih rudnikih sprejel kolektivno pogodbo v drugih pa ne. Na Angleškem zavlačujejo stavbinski delodajalci pogajanja za kolektivno pogodbo in povzročujejo med tem delne stavke katerim sledi navadno izprtje delavcev. Na ta način se delodajalci nadejajo, da bodo delavce utrudili, pomnožili število brezposelnih in z njimi vplivali na ostale zaposlene delavce.

Nemški delodajalci izkoriščajo splošni politični kaos in okupacijo Poruhrja po Francoski v svoje izkoriščevalne namene in skušajo znižati že tako nezadostne mezde berlinskim delavcem. Na Ogrskem so kovinarski gospodarji izprli kovinarske delavce zato, ker jih hočejo prisiliti, da se vrnejo na delo po nižjih plačah.

Paralelno s temi gospodarskimi reakcionarnimi naklepi delujejo kapitalistične vlade, ki jemljejo proletariatu prostost gibanja in pravico drugače zajamčenih svobočin. V Italiji triumfira fašizem. V Jugoslaviji, na Čehoslovaškem in na Poljskem je kapitalizem sklenil v svojih parlamentih »zakon o zaščiti države«, ki služi v to, da se sme nemoteno izkoriščati in usužnjevati proletariat. Pod pretvezo francoske okupacije je Nemčija izdala dekret po katerem je mogoče v vsakem trenotku nastopiti z oboroženo silo proti nemškim revolucion. elementom. Na Francoskem in v Belgiji so kapitalistične vlade pozaprle skoro vse voditelje revolucionarnega proletariata.

Konferenca v Frankfurtu, ki se je sešla po nalogi in sklepu nemških obratnih odborov je dejansko prvi poskus, ki gre za tem, da bi omejil kapitalistično ofenzivo in je obenem prvi korak na poti v enotno fronto proletariata. Ta konferenca je uspela kljub protiagitaciji od strani Amsterdamske II. internacionale. Bilo je prvič, da so prišli na konferenco, ki so jo sklicali komunisti, tudi zastopniki drugih delavskih strank. Ti delegatje pa niso bili poslanci svojih strank marveč poslancev pristašev dotičnih strank odposlani od posameznih krajevnih organizacij.

Svetovna kapitalistična ofenziva, mednarodna fašistovska nevarnost in nevarnost nove vojne. To so problemi ki silijo proletariat, da se pripravi za odporno akcijo in ustvarjajo pogoje enotne proletarske fronte.

Med tem ko proletariat pripravlja svojo odporno akcijo proti tem nevarnostim, je predsednik mednarodnega delavskega urada, zloglasni Albert Thomas, obiskal v Rimu največjega sovražnika italijanskega delavstva in mu izrekel svoje navdušenje nad delom, ki ga je izvršil v Italiji fašizem. Ob enem se je zavezal z njim, s fašistovskim vodjem za prijateljsko mednarodno sodelovanje delavskega urada s fašizmom. Poglavarji II. internacionale, ki so v imenovanem mednarodnem delavskem uradu, so postali toko zavezniki fašizma. Mesto, da bi pomagali ustvarjati enotno fronto proletariata, se vodje II. internacionale družijo s sovražniki proletariata.

Druga internacionala se približuje vedno bolj desnici. Celo Samuel Gompers in njegove nazadnjaške organizacije, ki so smatrale do danes II. internacionalo kot preveč revolucionarno, so to uvideli in se sedaj tej laži proletarski internacionali približujejo.

Zbližanje do katerega je prišlo med II. internacionalo in fašisti na eni strani in mednarodna konferenca v Frankfurtu kjer so se zbrali zastopniki vsega revolucionarnega delavstva, ste dve važni postaji v mednarodnem delavskem gibanju. Ti dogodki pa nam ob enem tolmačijo krizo ki tare II. internacionalo. Revolucionarni proletariat sili svoje izdajice v tabor svojih nasprotnikov. Sam pa organizira svoje sile in se pripravlja na boj.

Znižanje plač

Splošna draginja narekuje delavcem da prestopijo od defenzive v ofenzivo. V Franciji, v Belgiji, v Holandiji in celo v Kanadi povzroča draginja in znižanje plač delavcem življenje nemogoče.

V Franciji so stopili delavci, koje vodi *unitarna* delavska zveza, v boj. Stavka severnih francoskih rudarjev je končala z zmago rudarejv kljub reformističnim bojkotu. Sedaj še stavkajo na Francoskem livarji v Bassa-Indre; knjigovezi in brnarji v Parizu; tekstilni delavci v Normandiji; steklarji v Dardanji; pristaniščni delavci in pomorščaki v Havre; rudarji v Lotaringiji in v Sari. *Unitarna* delavska zveza vodi vse te bolje z izredno energijo in je prisilila reformiste, da so stopili iz svojega brezdelja. Množice, ki slede reformistom so pod pritiskom draginje prisilile svoje voditelje, da so izdali okiic *na javno mnenje* v katerem zahtevajo revizijo plač. *Unitarna* delavska zveza je takoj predlagala reformistom enotno fronto v izboljšanje življenskih pogojev delavstvu. Ona predlaga med drugim splošno stavko delavstva v dosego vseh proletarskih pravic.

V Belgiji kjer so stavkali kovinarji od 15 novembra, so dobili povišanje od dveh do dveh in pol frankov na uro.

Na Holandškem so plače izredno nizke in se je delavni čas podaljšal. To deloma tudi radi tega, ker je prišlo tja nekoliko nemških delavcev, koji so bili izgnani iz Poruhrja.

V Kanadi so se plače znižale delavcem od 15 do 20 dolarjev na mesec.

Nikjer niso plače take, da bi zadoščale najnujnejšim potrebam delavstva. Povsod opažamo ta-le proces: cene živilom se dvigajo, mezde padajo.

Agrarna kriza na Angleškem

Angleški agrarni veleposestnik iz dežele Norfolk, kjer se nahajajo kmetje v stavki, vstrajajo na zahtevi, da se mora kmetom plače znižati in podaljšati delavni čas. Odklonili so tudi delavski predlog, ki je hotel trimesečno premirje v teku katerega naj bi posredovala vlada. Plače v dobi premirja naj bi bile 35 šterlingov za vsakih 50 ur dela.

Ker so veleposestniki odklonili tudi ta predlog, se je stavka razširila tudi na bližnje dežele, Tajnik zveze kmetskih delavcev je na shodu povedal da ne bo pričelo delo dokler ne pride do pametnega sporazuma. Med tem so veleposestniki v okraju Angor sklenili znižati kmetom plače. V deželi Durham so delodajalci sklenili plačevati kmete po 32 šterlingov za vsakih 52 ur dela.

Izseljevanje v Ameriko

V ameriškem parlamentu se razpravlja o predlogu glede priseljevanja tujcev. Po novem predlogu bi se moralo število priseljencev znižati. Mesto 537.803 bi se smelo priseliti v Ameriko največ 186 tisoč tujcev na leto. Zlasti se hoče omejiti priseljevanje kitajcev, slovanov in italijanov. Mala buržoazija si želi le priseljevanja anglo-saksoncev dočim si želi veleburžoazija priseljevanja drugih narodov ker ona ne rabi intelektualnih marveč ročnih delavcev.

Med tem ustvarjajo ameriški kapitalisti zakona, ki bodo otežkočili življenje tujcev. Inozemskim delavcem se hoče onemogočiti udeležbo pri stavkah. V to svrho bo vsak delavec (tujec) zapisan pri policiji v poseben register in dobil izkaznico s fotografijo. Ako bo tak delavec aretiran zaradi stavke se ga bo takoj izobčilo iz Amerike. Tako se hoče ustvariti boj med domačini in inozemskimi delavci. V tozadevno obrambo delavcev se je ustanovil v Chikagu »odbor za obrambo inozemskih delavcev« ki je sestavljen zaenkrat iz večine delavskih in kmetskih organizacij in konsercijev.

Prisilno izseljevanje

Da se oprosti prevelikega števila delavcev se dogovarja švicarska vlada z vlado v Kanadi. Švica bi rada prisilila delavce se izseliti v Kanado ali drugam. Ne bo se ji posrečilo ker ima tudi Kanada sama, kakor vse druge države, že itak dovolj brezposelnih domačih.

Brezposelnost

Število brezposelnih v Italiji je bilo v mesecu januarju 382.000 t. j. 28 tisoč več kot v mesecu decembru 1922. Na Angleškem je bilo leta 1922. 900.000 brezposelnih, ki uživajo brezposelno podporo. Dejansko je v obeh državah število brezposelnih večje ker je vedno več takih, ki nimajo več pravice do podpore in niso torej zabeleženi v tozadevnih statistikah. Švica, bogata in mala Švica, ima 56.275 brezposelnih (oficielnih). Tam je torej število brezposelnih v zadnjih mesecih narastlo. V Avstriji se položaj ni nič še spremenil. Znižala se je nekoliko brezposelnost pri uradnikih, čevljarjih in kemičnih delavcih. V vseh drugih strokah je narastla. V Jugoslaviji, kjer je bilo do danes relativno najmanj brezposelnih, se pričenjajo zapirati tovarne in brezposelnost narašča v vseh strokah. Na Ogrskem je samih rudarjev 60000 brezposelnih ki so bili izprti. V vseh drugih državah ni nič boljše. Ako pomislimo, da se izseljujejo celo delavci iz Nemčije in iz Anglije, tedaj imamo pač lep dokaz kako brezposelnost narašča vedno bolj z naglico, ki postaja že nevarna tudi samim mogotcem.

Naj bi jim postala tudi usodepolna

Dopis jednog ruskog radnika

(Sledeće retke pisao je jedan običan radnik sa Urala; u svoje vreme bili su objavljeni u »Uralski Raboči« i pročitani na 4. vseruskom kongresu štampe. Red.)

»Ovih sam dana slučajno išao preko pruge stanice Jekaterinburg.

Nekoliko radnika je čistilo prugu od snega Medju njima iznenada ugledam, na šestom koloseku, jednog čoveka čije mi je lice došlo poznato. Pogledam izbliže i prepoznam u njemu druga Trockoga.

Ja najpre nisam poverovao svojim očima, ali sam onda mislio:

Pa zašto drug Trocki ne bi radio kod čišćenja pruge, ta on je vodja radničke armije i treba da čitavoj armiji primerom prednjači. Upravo on, koji čitavo vreme o tome govori da na uspostavi saobraćaja moraju pre svega raditi oni koji sede u uredima i vrše politički rad — baš on mora prvi reč pretvoriti u dela...

Kad sam video, kako je drug Trocki vešto rukovao drvenom lopatom, mislio sam:

To je pravi vodja radnog naroda i radne armije. Ne samo s perom, ne samo govorom, već i sa delima pomaže on radničkoj seljačkoj Rusiji da se zaštiti od gladi i zime. Naše vodje razumeju ne samo komandovati. ne samo upravljati, već i raditi rame uz rame s običnim radnicima. Sa ovakim vodjama Sovjetska Rusija nepobediva je...

Ja sam zaboravio kamo sam hteo da idem i uzeo sam lopatu u ruke da isto tako kao drug Trocki, pridonesem jedan deo rada velikoj stvari borbe na novom frontu, na frontu rada. —

Ivan Gajev, radnik

»Delo« je najbolji vodja na trnovitom putu jugoslovenskog proletariata u Italiji.

Jedina luč u tamnoj noći za istarske seljake i radnike jeste »Delo«, njihova proleterska novina,

Internacionalen jezik

Francoska, buržoazna revolucija je uvedla na mesto prejšnjih, starih provincialnih, lokalnih itd. mer enotno metron — mero, da si je s tem zenostavila blagovno merilo ter si na ta način odstranila mnogo prejšnjih zaprek, ki so jo ovirala pri razvijajočem se blagovnem prometu. Proletarska komunistična revolucija mora uvesti enoten metron jezik, da zenostavi vzajemno medsebojno občevanje internacionalnega proletariata, ki mora vsled razvoja produktivnih sredstev prestopiti vsakršno nacionalno mejo in stopiti na mednarodno svetovno poprišče; tu pa je enoten jezik nujna, razumna, naravna potreba.

Za sedaj nam vsak nastop internacionalnega proletariata razodeva z vso jasnostjo to neobhodno potrebo; vsi naši internacionalni stiki bolehajo na mnogoličnosti občevalnih jezikov, ki zelo ovirajo vsako uspešno delo. Zmaga proletariata kot naprednega elementa mora značiti tudi zmago internacionalnega jezika. Proletarec, ki ne čuti te potrebe, tiči še globoko v nacionalistični emerikavosti. No, v priznanje je treba reči, da se v pravih delavskih vrstah čuti skoro brezizjemno to potrebo. Jezikovni predsodki se drže po večini le maloburžoazne inteligence, ki se jo je oprijelo nekako v šoli priučeno jezikovno rahločutje.

Sodoben komunizem, ki nastopa dedščino kapitalizma, se nam javlja kot nujna zahteva po enotnem svetovnem gospodarstvu. To potezo mora komunističen proletariat naravnost podčrtati, ker se kljub materialni podlagi svetovnega obrata že sodobnega kapitalističnega gospodarstva, ki je z elektriko, paro, železom prekoračilo vse krajevne, deželne, narodne, državne meje, še vedno zelo uporno govoriči o ozkih gospodarskih avtonomijah. Proletariat pa, ki sprejema organiz. enotnega svetovnega gospodarstva nase se mora nujno čutiti tudi kot enoten svetoven razred in kot takemu je predvsem potrebno da očisti s sebe zaprašene lokalne predsodke; in ravno razni narodni jeziki tvorijo najdebelejšo plast te preživele starine. Zastonj so vsi vzdihljaji o lepih, milih narodnih jezikih, o najdražjih, narodnih sve tinjicah itd. Vzdihi o lepih, narodnih nošah izražajo že zdaj le vzdihe, ker jih je kapitalistična produkcija obsodila na smrt in se tudi s fiziologičnega stališča kažejo kot pusta, nezmiselna šara; življenje jih noče več obuditi k življenju in kjer se še osamljene prikažejo, morajo žalostno izginiti, kakor je zginil Lazar Leonid-Andrejeva ko ni mogel prepričati življenja, da je res od mrtvih vstal. To isto bo z jeziki; življenje tirja novo obliko in le puščoba inteligence se odraža v njeni nespodobnosti napolniti novo obliko z novim duhom. Proletariat potrebuje v svojem zgodovinskem poslanstvu enotnega občila in to tem bolj, ker se bodo njegovi medsebojni odnošaji izražali neposredno kot odnošaji delavcev med seboj in ne bodo več zaviti v meglene odnošaje blaga; to je: sleheren delavec se bo čutil kot delaven član svetovnega produktivnega organizma, od katerega bo prejemal svoje potrebščine in ne bo več kot zaseben producent spravljal svoj produkt kot blago na špekulativen trg. Očividno bodo ti odnošaji edlavcev med seboj razumnejši in jasnejši a obenem tudi osebnejši, nego so dosedanji, ki so zaviti in zapleteni v špekulativne odnošaje blaga.

In ravno vsled teh osebnih odnošajev postaja zahteva po internacionalnem jeziku za proletariat nujnejša, nego je bila buržoazija pri njenih blagovnih odnošajih zahteva po enotnem metronu.

Oboževanje narodnih jezikov, to je zavojevala francoska revolucija v svojem boju proti internacionalni fevdalni gospodi. Takrat je bil ta klic naprednega značaja. Fevdalna gospoda je bila parasitski sloj, ki je izžemaval razne narodne mase. V boju proti tej internacionalni nadvladi se je oprla bolj demokratična buržoazija na narodne elemente, predvsem tudi na naroden jezik. Poznejši razvoj buržoazije same, pa nam je očitno razvil in razkril njen razredni, internacionalni značaj, proti kateremu se je proletariatu mogoče uspešno boriti le v trdni, enotni internacionali. Ta internacionala pa ne more biti le trenotna bojna oblika proti kapitalistični buržoaziji, ampak mora ostati ali postati — vsled materialne podlage svetovne produkcije — trajna oblika njegovega socialnega uklada. V danem položaju je torej oboževanje narodnih jezikov za proletariat le buržoazna omama, pa naj se ji tudi socialna demokracija v svoji enemoglosti še tako udaja.

Da pa razblinimo razne jezikovne predsodke, ki utegnejo tudi na proletariat varljivo uplivati, omenimo kaj zgodovinskih dejstev v prilog internacionalnega jezika. Vprašanje internacionalnega jezika je stopalo že v prejšnjih časih večkrat v ospredje. Tako je poznejša fevdalna gospoda po večini francozirala, inteligenčni sloj srednjega in novega veka je do nedavno splošno rabil latinščino, v starem veku so rimljani radi grecizirali. Vsem tem elementom so bile ravno narodne meje preozke, čutili so bolj široko, internacionalno stanovsko ali razredno zavest. Omenjenih oblik internacionalnega jezika se niso posluževali le kot priučenih, površnih navad, ampak so izražali z njimi bolje kakor z narodnimi jeziki vse svoje stanovske materialne in duševne potrebe; izražali so se v njih vsaj s tisto duševno opojnostjo, kakor se, recimo, izraža kak edinjaš v »mili slovenščini« ali fašist v »lingua nobile«.

Zgodovina narodov nam zavrača tudi druge jezikovne predsodke, kakor ta, da le določen jezik mora izražati specifična duševna svojstva itd. gotovega naroda in da se na tem ne da nič izpreminjati. Mi vemo, da so se v zgodovini kar celi narodi — s silo ali samovoljno — podvrgli tujim jezikom, ne da bi bogve kako znebili psiholoških itd. sentimentalnosti.

Tako so se Longobardi poitalijančili, nemški franki romanizirali, mongolski bolgari slovanizirali td. pač dovolj ogromni dokazi, da sentimentalnost ne igra velike uloge v zgodovini, da gotovo čustvo ne izvira iz jezika pač pa najde gotovo čustvo svoj jezikovni izraz tudi v drugi obliki in da ni končno ne čustvo ne jezik kak večnovečen okostenel pojav.

Mi vidimo torej, da so se že v dosedanji zgodovini razni stanovi, oziroma razredi povzpenjali nad narodno okrožje ter so se tu posluževali gotovih jezikov kot svojega vzajemnega občila; dalje, da so gotovi narodi opustili svoja narodna narečja na prislov fiziologičnim predsodkom. Reakcionarno demagoštvo bi bilo, če bi od proletariata zahtevali, da naj se kot svetoven razred odreče svoji nujni potrebi po internacionalnem svetovnem jeziku. Proletariat, kot dete zemlje, kolnca, železa, pare in elektrike, mora, kakor ti elementi prodreti vsakoršno narodno ograjo. Internacionalen jezik mora biti programna točka delavskega gibanja ki zahteva že nujne rešitve.

Kako ima proletariat praktično rešiti to vprašanje? Tu ni težkoč. Brez obotavljanja je zavreči idejo, da bi se sprejel kak gotov jezik kot internacionalen jezik.

Prvič, ker ima vsak jezik obilo zapletenih oblik, ki ne predstavljajo drugega kot nezmiselne zastarelosti. Drugič bi se s takim postopom tudi najobčutnejše obdregnili ob filologične sentimentalosti; mi bi namreč silili različne duševnosti narodov izražati se v povsem tujih oblikah; kljub temu je dejstvo, da bi naši filologi še najrajše pristali na tako rešitev vprašanja.

Za internacionalen jezik ima proletariat le v volapuk-u in esperanto važne poskuse. Esperanto pa ima to pomanjkljivost, da upošteva besedni zaklad le par evropskih jezikov; v njem je približno do 80 odst. latinščine in 20 odst. nemščine in slovanščine, je celo preveč enosta ven in mehaničen ter nosi odznak »evropske civilizacije«. Proletariat mora postaviti vprašanje na širšo podlago. V besednem zakladu bi mu pač bilo upoštevati odnosno vse velike jezikovne skupine: romanščino, germanščino, slovanščino, kitajščino itd.; izločiti bi moral le pretrde ali premehle izraze, ker bi ovirale mnogim izgovarjavo. V gramatičnem oziru bi lahko ohranili več dosedanjih oblik, kakor jih upošteva esperanto; na primer priponke azijskih jezikov bi nam prav dobro poslužile. Seveda bi bilo nezmiselno ohraniti n. pr. slovanske sklone, romanske izredne glagole, germanski pogojnik itd. Če imajo živi jeziki vse polno jezikovno težkih oblik, lahko uporabimo pri internacionalnemu jeziku vse lahke, blagoglasne oblike, ki nosijo sistematičen sklad. V novo sestavljenem internacionalnem jeziku bi našel vsakdo nekaj znanega, »svojega«. Tudi se da sestavljeni jezik lažje prilagoditi raznim sistemom živih jezikov. Bojazen filologov, da bi se tak umeten jezik ne uveljavil, nima nikake osnove. Saj z isto pravico lahko rečemo, da so tudi živi jeziki zumetničena tvorba. Kakih posebnih čudes tudi tu ni. Narod tvori jezik pravzaprav pod svojo zavestjo. On najde nekako nehote samoobsebi izraz novim spoznanjam; ali pa tvorimo nove jezikovne oblike zavestno po potrebi; magije ni nikjer!

Uvedba internacionalnega jezika za proletariat bi seveda ne mogla imeti le kakega prostranskega pomena, on mora sprejeti ta jezik kot edin, resničen, svoj jezik; pred njim bi morali razni jeziki in narečja polagoma zginiti. Proletariat si z internacionalnim jezikom zenostavi medsebojno občevanje, si zenostavi organizacijo svetovnega gospodarstva, si ogromno olehča in pospeši znanstveno delo, si brez težkoč razširi in usvoji razne duševne proizvode itd. Komunistična internacionala zadosti veliki praktični potrebi in napravi velik korak h proletarski komunistični revoluciji, če se že sedaj loti tega dela. Moskva bi bila kakor nalašč priroden center tega dela. Če nam je posameznik ustvaril esperanto, bi nam določena komisija, sestavljena iz poznavalcev jezikovnih skupin lahko podala proletarski esperanto.

V ruskih šolah bi se lahko že uvedel sporedno z ruščino in bi postalo odveč poučevanje mnogih drugih jezikov. Drug proletariat bi ga lahko uvedel kot prvi jezik po svojih uradih, na organizacijskih knjižicah in raznih tiskovinah. V svojih listih bi mu odmeril stalen prostor za njegovo propagandiranje med ljudstvom; izdali bi se lahko priročni slovarji in slovnice. Proletariat bi v kratkem premagal puhle predsodke, začutil bi skoro, da mu ta jezik utrjuje njegovo internacionalo; čutil bi se svetovnega delavca vzljubil bi zemljo kot svojo domovino, ter bi ga z veseljem uvajal v vsakdanjo uporabo. Posebno ob jezikovnih mejah bi v živo zadel nacionalistično gonjo in bi enkrat za vedno tudi sam odtegnil popolnoma njenemu vplivu. Zaman so ugovori, da bi takemu jeziku primanjkovalo zvočnosti, prožnosti itd. in — tega se najbolj boje naši intelektualci — da bi ne bil za pesništvo; Pesmi ne ustvarja jezik pesem ustvarja pesniški duh; dokaz temu je, da imamo tudi v živih jezikih mnogo pesniških otrob. Pesniški duh pa najde tudi v internacionalnem jeziku primernih oblik; proletariat zapoje svojo visoko pesem o delu šele v internacionalnem jeziku.

Francoska buržoazna revolucija je nadomestila onče, vatle, kvarte, funte itd. — na žalost starim mamicam — z metrom — mero, da je lažje merila svoje dobičke. Proletarska, komunistična revolucija mora nadomestiti slovenščine, italijanščine, nemščine — na žalost buržoazni narodnjakariji — z metron — jezikom, da zapoje proletariat vzajemno svojo pesem o delu in pesem o svoji — svobodi. To bo realna Marxova internacionala.

Ruski

Razrednozavedni čitatelj mora spoznati, da je poleg rednega čitanja »Dela«, razmišljanja o njegovi vsebini in priporočanja lista tistim, kateri ga še ne poznajo — tudi potrebno se aktivno udeležiti delovanja za zagotovitev nadaljnega obstoja bojnega glasila slovenskega in hrvatskega proletariata.

Čitatelj, kojega vodi pri vsem svojem dejanju in nehanju razredna zavest, bo torej povsod, kjer bo srečal somišljenike, tovariše, prijatelje in sploh njemu enake v trpljenju in hrepenečem pričakovanju dneva svobode, — zbiral prispevke za tiskovni sklad »Dela«.

Amerika ima lastno Tutovo grobnico

Amerika ima kakor daljni Egipt tudi svojo Tutovo grobnico.

Ta razvalina ima ravno tako veliko važnost za razkrivanje spominkov na stara davne narode kakor egipčanska kraljevska grobnica, ki sta jo zasledili pred kratkim Američan Carter in Anglež Carnavon. Izkopine ameriške razvaline dokazujejo na isti način civilizacijo nekega starodavnega plemena.

Na desnem bregu reke Rio de las Animas Perditas — reke izgubljenih duš — v Novi Mehiki, je razvalina predzgodovinske hiše, ki je služila za komunistično bivališče neimenovanega indijanskega plemena, čigar člani so bili prejkone nepo sredni predniki sedanjih Indijancev z imenom Hopi. Prekopavanje te razvaline, ki traja že več let, je tvorilo najobsežnejše znanstveno podjetje svoje vrste v tej deželi. Doslej pa je kraj šele deloma preiskan, in znanstveniki upajo, da bodo nadaljne preiskave razkrile zgodovino zapada iz časa pred več kakor deset tisoč leti.

Nekaj o verzih

(Sodrugu Ante Kratki-ju, — velja pa tudi za vse tiste, ki sodelujejo v rubriki »Proletarska umetnost)

Obljubil sem ti, sodrug, ko si mi bil poslal nekaj pesmi na ogled, da ti bom pajasnil, kako je treba začeti, če se hoče pisati v *verzih*, imenovanih tudi *stihih*, kako se piše v *vezani besedi*, ali kako se besede vežejo, da nastane pesem.

Če imaš nagnenje, da bi kaj povedal v verzih, moraš najprej poznati dobro jezik, moraš paziti, da ne delaš hudih slovničnih napak. Kakor sem se iz poslanega prepričal, jezik precej obvladuješ in ga boš sčasoma še bolj, če boš pridno čital knjige naših dobrih pisateljev. Prav koristilo ti bo tudi, če si kupiš Breznikov »Slovenski pravopis« in si ga ogledaš, posebno prvih 30 strani. Tako boš za prvo silo oborožen.

Če pa hočeš sestaviti pesem, je potrebna *misel, ideja*, ki jo moraš imeti, da jo izraziš z besedami. Iz tvojih verzov razvidim, da nisi brez idej, ki so vredne, da se povedo v pesniški obliki. Vzemimo na primer idejo o delavskem domu: zažgali so ga, plod mnogih žrtev in naporov, a mi ne klonimo, do neba bomo dvignili stene, da jih ne bo zrušil več noben vihar. Tudi misel o žrtvah na Zaloški cesti je dobra; krvniki kapitalizma so prelili nedolžno kri, a svojega namena niso dosegli in ga ne bodo; naših ciljev niso ubili, prišel bo čas, ko bo zasvetila zarja! Ideja »Grmade« je tudi uporabna, le verzi so nerodni in dolgovezni; treba je povedati z malo besedami, kar se hoče izraziti, a te morajo biti izbrane, jasne in krepke. Misli zajemaš lahko vsepovsod, v različnih časih in krajih, na polju, na gori, v domu, v delavnici, v ječi, v rodbini, na delavskem shodu itd., popisuješ lahko mirno življenje otroka, pa tudi boj moža, opazuješ večerno tišino in divjo nevihto; vedno pa morajo biti tvoje besede primerne *snovi*, ker razlikujemo v splošnem *čustva* in *dejanja* — *liriko* (pesemca o pomladnem cvetju, o jesenski otožnosti) in *epiho* (pohod delavstva prvega maja, razburjenje stavke in podobno).

Tudi način, kako se izražaš, je važen. Pesnik mora govoriti naravno, preprosto, a vendar duhovito, lepo. To se baš imenuje umetnost. Ako hočeš spisati dobro pesem, moraš poslušati srce, zakaj česar nisi občutil s srčno krvjo, tudi drugih ne bo ogrelo, ne bo prijelo. Čim več gorkega čustva je v tvojih verzih, toliko globlje bodo segali pri bravcu.

Reči moram, da to precej pogodiš, ne da bi študiral; torej ti je prirojeno. Nekje dobro primerjaš plamen, ki »kakor kača se pokoncu dviga«, drugje praviš »v tuji zemlji zeleni tvoj grob«, spet drugje berem »to je svobode zarja, ki vstaja za goro«. Takemu izražanju pravimo, da so pesniške *primere*, *figure* ali tudi *tropi*. Lepa pesem ima vedno mnogo lepih pesniških primer. Ali poznaš Župančiča? Čuj, kako pravi o vili — sreči:

Vsa jasna je, vsa bela,
kot da jo izpuhtela
je lilija v temo...
In kot da v las
valoviti kras
se ji polnoč je vjela,
tak zvezde vse so z njo...

Same primere!

Posedine pesniške primere imajo tudi svoja imena. Najbolj znane so *metafore*, *sinekdohe* in *metonimije*. Toda o tem bi bilo treba posebe razpravljati. Žalibog, da nimamo v slovenščini obširnejšega dela o poetiki. Svetujem ti pa, da čitaš čim največ slovenske pesnike sedanje dobe ter iščeš in si zapisuješ lepe primere. Tako se najprej izvežbaš v tem pogledu.

Kakor nimaš nič teorije tukaj, ti tudi ni znano, kako se besedam v pesmi *merijo zlogi*. Zapomni si, brez merjenih zlogov v pesmi ne moreš imeti dobre *pesniške oblike*. Besede imajo namreč naglašene in nenaglašene zloge; prvim pravimo tudi, da so *dolgi*, drugi so *kratki;* obeje zaznamujemo in sicer dolge s črtico —, kratke s polkrogom ◡, n. pr.:

hlapci svobodne države
— ◡ — ◡ ◡ ◡ — ◡

nosijo pokonci glave
— ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡

Beseda »hlapci« se torej naglaša slično besedi »glave«; istotako se sklada v naglasu »svobodne« in »nosijo«, »pokonci« in »države«.

V verzih je to naglašanje velike važnosti. Oglej si to-le:

Bog nam dal je tri devojke,
tri devojke rožice.

Kako bi napisal z znamenji?

Tako le:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡
— ◡ — ◡ — ◡ — ◡

Začetek je torej: — ◡. Nešteto imamo besed, ki se tako naglašajo (zemlja, voda zarja, plamen, cesta i. dr.) Tako *dvozložno stopico* imenujemo *trohej*.

Nekoliko drugače se sliši naslednje:

Kaj bi jaz dal le za eno pošteno roko,
da me potrepljе po rami!

Piši:

— ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡ ◡ —
— ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡

Zečetek je: — ◡ ◡, torej en naglašen, dva nenaglašena zloga. Besede: vekomaj, nagloma, senčica, rožica in druge se naglašajo podobno. Imajo po tri zloge. Taka *trizložna stopica* se zove *daktil*. Oba, trohej in daktil padata, pravimo, da imata *padajoč ritem*.

(Dalje).

Sofisti, vi vsi zagovorniki in slavitelji privatne lastnine, hočete morda utajiti štirideset stoletij zgodovine? Ali mislite, da se vam bo posrečilo dokazati da nista bili bogastvo in revščina kriva vseh nesreč pod katerimi ječi svet? Poskusite!

Pisacane

Nova dragocena kovina

V Papuaniji na Britanski Novi Gvineji so našli pri iskanju zlata osmiridij, ki je osemkrat dragocenejši nego zlato. Doslej uporabljajo osmiridij le v najmanjših količinah za konice polnjivih peres in za natančnejše delo pri strojih. 2 in pol funta osmiridija je doseglo zadnjič na Angleškem ceno 1200 funtov šterlingov. V Papuaniji so odkrili osmiridij pri iskanju zlata. Izpiralci zlata so našli neko modrosivo snov, katere pa niso poznali in so jo kot ničvredno metali proč. Eden izmed izpiralcev je pa le vzel kosec s seboj v tabor in ga tam pokazal inženirju. Ta je dragoceno kovino takoj spoznal ter vprašal, kje so jo dobili. Povedali so mu, da pri izpiranju zlata, a da so najdene množine vrgli proč. Inžener je takoj poslal ljudi nazaj, toda v tem so tropični nalivi strugo napolnili in odnesli drobce osmiridija. Našli so le še nekaj malega dragocene kovine. Sedaj bodo v Papuaniji v prvi vrsti iskali osmiridij.

VABILO
na članska zbora
Občnega konsumnega društva v Idriji
r. z. z. o. z.

ki se bosta vršila v nedeljo, dne 29. aprila 1923. l. in sicer:

za člane iz Idrije ob 9 uri v rudniškem gledališču v Idriji;

za člane iz Sp. Idrije ob 15. uri v društvenih prostorih v Sp. Idriji, s sledečim dnevnim redom:

1. Volitev predsednika;
2. Naloge članskih zborov v smislu novih pravil;
3. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora;
4. Računsko poročilo za leto 1922;
5. Poročilo in predlogi nadzorstva;
6. Volitev delegatov za občni zbor: in sicer: 33 delegatov za Idrijo in okolico, 8 delegatov za Sp. Idrijo;
7. Volitev skladiških nadzirateljev, t. j. dveh za vsako skladišče;
8. Overovljenje pravilnika za sklad revnih in bolnih članov;
9. Predlogi za občni zbor.

NB.: a) Ako bi se članski zbor v Idriji ne mogel končati do 13 ure, se bo vršil zbor v Sp. Idriji naslednjo nedeljo, dne 6. pr. m. ob 9 uri.

b) Vsaki članski zbor je sklepčen, če je navzočih vsaj četrtina vpisancev. Če ob uri, ko je sklican zbor, ni navzočega zakonitega števila vpisancev, se vrši zbor pol ure pozneje in je sklepčen ob vsakem številu navzočih.

c) Vstop na članski zbor je dovoljen samo s članskimi izkaznicami, ki se bodo delile 8 dni prej v društveni pisarni, in pa 1 uro pred pričetkom zboro na licu mesta.

Idrija, 11. aprila 1923.

Za odbor: **Ferdo Tratnik**
t. č. predsednik

*

Izjava

Sodrug Gustinčič nas prosi, da objavimo sledečo njegovo izjavo:

»Sodrugi iz Idrije mi javljajo, da širi Ivan Eržen, poznan pod nadimkom »Ful«, po Idriji vest, da je dobil iz Gorice neko pismo, v katerem da se trde sledeče stvari:

1. Da sem se jaz izjavil nasproti tamošnjim svojim prijateljem, da ni sem bil tako neumen, kakor Štravs, ki je odšel iz Idrije s praznimi rokami in z dolgovi, marveč, da sem v 18 mesecih (bil sem v Idriji komaj **osem** mesecev!) dobro poskrbel zase in svojo družino;

2. Konsumno društvo v Idriji da je na robu propada, ter da bi bila edina rešitev iz zagate, da se v Idrijo pokliče gosp. Štravs (v tem grmu tiči zajec!), da reši, kar se še rešiti da.

3. Avtomobila da je smatrati že za zapravljena.

Dopisnik da pozivlja Eržena, da naj takoj skliče shod članov Občn. kons. društva in da naj jim pojasni te stvari.

Obeta mu za ta slučaj še nova senzacionelna razkritja.

Moji obvestitelji so obenem mnenja, da bi moral jaz takoj tožiti na te težke obdolžitve.

Jaz pa tega ne bom storil in sicer iz sledečih vzrokov:

1. Ker vsa Idrija predobro pozna Ivana Eržena in ve, da ni to pot prvič slepo orodje v vladinih rokah.

2. Ker člani občnega konsumnega društva vsak trenotek lahko skličejo občni zbor in sestavijo komisijo, da preišče moje poslovanje, ali pa tudi lahko zahtevajo revizijo zadruge po za to postavljenem pooblaščenem organu. Ako bi se našl najmanjša poneverba ali zloraba društvenega imetja, sem takoj pripravljen priti v Idrijo in se staviti na razpolago pristojnim oblastim pod pogojem, da mi dovoli Italija vstop v zemljo.

3. Ker me idrijski proletariat predobro pozna, ker predobro ve, kako sem odšel iz Idrije in mi torej ni potreba pomagati rediti buržoaznih advokatov in kapitalističnih sodnij v zabavo gospodu Štravsu in njegovim zaveznikom.

S sodružnim pozdravom

Ing. Drag. Gustinčič

Dunaj, 5. aprila 1923.

Izdajatelj: I. O. Komunistične stranke Italije
Odgovorni urednik: Post. Ambrogio Belloni
Tiskarna: „Il Lavoratore".